96

Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЕРА 6 МАЙ 1965 шу
№ 54 (4067).
Мах 2 кеп.

КХОАЧАШЪЕ СЕМИЛЕТКА ТIЕХХЬАРЧА ШЕРА ПЛАН

☆ ☆ ☆

ХЬАЛХА ЛАТТА БРИГАДА

«Грозпромстрой» треста 4-ча СМУ къахьегаш я Шамсуди Хаджиев керте латта комплексни бригада. Коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш я коллектив. ТIехкхоачашъю хIара бетта балха задани.

Доши гIулакхи къаьста хилац бригада коллектива. 1-ча Мая сийна тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдир цо: Ленина улицагIа хьалдеш хинна 20 квартир йола цIа хьалдаь даьккхар, кходир 20 сага балха ди.

Комплексни хьисапе болх бе из бригада йоланаро 112 сомагара 100 сомага кхоачаш чухнахьа баьккхар нах чубахача цIен цхьан квадратни метрга дIабода мах.

Бригаде беррига болх а вIаши новкъостал дара ларда тIа нийсбаьб. Бригадацарча хIара болхлочо пиппша-кхоккха балха говзал Iомаяьй. ХIанз бетонщиккий, плотниккий, монтажниккий балхаш де Iомабеннаб каменщикаш Кузнецов Михаил, Джамулаев Iусам, Еремина Мария, Белоус Олекс. Транспортни болхлоша Касаткина Лидияси Чернобривец Галинаси каменщиккий говзалаш Iомаяьй.

Дика, кхетамца вIаштIехьбоаккх бригадира Хаджиева шиий бригада болх. Дика терко ю цо балха йизза кийчо яра. ХьалхагIе а йовзийт балха задани, Iомаду чертежаш, техка чIоагIъю балха порядок, кийчъю инструмент, инвентарь, йизза йоаккхо ю гIишлоний материал болх бе беззача хьатIа а сна дIоаттаяра, хадданза из хургйолаш Iалашъяра. Цунца цхьана цо къовсам лоаттабу гIишлой материалаш кхояра тIехьа. Етта кирпишки аьшкабетонни конструкцеши транспортаца хьатIакхухьилга а гIишлой майда тIа уж лоаттаелга а Шамсуде дика вIаштIехьдаккхар бахьан долаш, зехьа йовш хинна материалаш кхойтта процент кIезигъяьй.

Ялхайтта шу да Ш. Хаджиева бригадиралла болх бу. Бригадана кулгалдеш цо мел яьккхача хана вIалла а кIаьд ца луш шиий бригадацарча хIара болхлочоа гIишлонхочун говзал Iомае гIерташ хьавоагIа из.

Дукхача кагирхоша Iомаяьй цун бригаде гIишлонхой говзалаш. Массане а дика къахьегаши балха говзал дика йолаши ба гIишлош хьалъеча къахьегаш бола Хаджиева Iомабаь каменщикаш Алигаджиев Саид, Арсакиев Мухьмад, Мерзиев ИсмаIал, Бекиев Увайс, кхыбараш.

Коммунистически хьисапе къахьега а ваха а безам болаш ва бригадацара хIара болхло. Цу бригадаца балхара нах сиха дIабувлаши юха керда балха хьаувтташи гIулакх нийслац. Укхаза дукхахача шеранжа болх беш ва хIаравар.

Ткъаьи дийттеи шу да Шамсуде. Царех ткъеста шу гIишлонхочун балха дIаденнад цо.

Дукха болх баьб цо Казахстане а гIишлош хьалъеш. Иттех шера шаьрача эра хIана яц аьна хьалйир Лениногорск яха город. Цига бIаьш дуккхазза вIаштIарадаь цIеноаш хьалдир Ш. Хаджиев керте лаьттача кагирхой бригада коллективо. Казахстана ЛКСМ Центральни Комитето массехказа Сийлен грамоташ тийнай Ш. Хаджиевна цо дика болх беш хилар белгалдоаккхаш, хIаьта Лениногорска къахьегамхоша городской Совета депутаталла хержав из.

ИйслагIа шу да Грозне Шамсуде шиий гIишлонхой бригаде бригадиралла болх бу. Цу хана чухь цун бригадо вай городе хьалдаьд дукха квартираш йола барайтта цIа. 1963 шера парте горкомо арахийцар Ш. Хаджиевх, семилетка маяках, лаьца листовка. Парте обкома, профсоюза обкома, управлене, треста массехказа Сийлен грамоташ тийннай хьалха латтача бригадана.

ХIанз бIубенна коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я Ш. Хаджиев керте латта коллектив.

Ф. КОРОТКОВ,
пенсионер.

ХАЛОНАШ ЭШАЕШ

ГIадбугаш дола толамаш доах Шаьла районерча, къонача коммуниста Абдулаев Шахруде кулгалдеча комсомольско - кагирхой шурий-товарни ферма коллективо. ТIехьаюсаш хинна из ферма цо кулгалдеча лоаццача хана хьалха латтарий мугIарашка яьннай.

Ферма къахьегамхоша цхьоалагIча квартале паччахьалкхенна дIаеннай 29554 килограмм шура, планах йоагIар 28600 килограмм мара ца хиннача.

Ферма дикагIбола дояркаш ба план хIара бетта тIехкхоачашъеш бола Н. Масхадова, Х. Тулуева, П. Алиева. Царех хIаране шоашта тIачIоагIдаьча доахангара денна-денна 60 килограммагара 80 килограммага кхачалца шура йоаккх.

Ферме дика къахьегаш я Iаьсий леладу нов. Бауркаева. Цо Iунал деш да 57 Iаса. Из шиий балхах дика лоархIаеш я. Цхьаккха а Iаса далийтадац цо.

М. ЭПЕНДИЕВ.

Совдувл хьинар

Нохч-ГIалгIайчен Къилбаседа-Малхбузехьа уллача Тирка дукъа тIа Iаьли-Юртара денз МалгIабике кхаччалца ягIа буровой вышкаш. Дуккха мехкдаьтта доалла моттигаш кораяьй укхаза. МалгIабике итташ скважинаш я кIедж етташ. Январь бетта йилла яьннача трубопроводах центральни трапни установкера газ Грознерча заводе ух.

Къахьегама хьинар айденна болх беш ба МалгIабика мехкдаьттахой семилетка тIеххьарча шера. Балха тIа дика толамаш доах коммунистически къахьегама ударникашеи коллективашеи. Яхье хьалха латт мастер Александр Яковлевич Сальников керте вола бурув деттарий коммунистически къахьегама коллектив.

№ 841 йола разведочни скважина проектах 4200 метр кIоарга бурув тоха дезаш я. Кхаь бетта 1373 метр кIоарга бурув техад. Геттара дика толам баьккхаб коллективо март бетта — 1142 метр кIоаргйир цар скважина, бетта задани 169,9 процент кхоачаш а еш 170 эзар сом паччахьалкхен рузкъа кходаьд.

Мая сийна яьржача социалистически яхьа темпаш лаьгI ца еш дIахо а къахьегаш ба мехкдаьтта лехараш а.

Геологически хала хьалаш дале а бурув деттараша дийнахьи буси 25—27 метр кIоаргъю скважина. Бригада коллектива юкъе хьалха латт бурув деттарий Н. Бычкова смена. Байнача бетта йола балха задани 170 метр мара йоацача 300 метрага кхоачаш кIоаргъяьй цу скважино. Бакъда, цул эсалагIа болх бац вокх сменаша а.

Дика къахьегаш ба бурув деттарий гIончаш гIалгIа М. Ерыжев, В. Аненков.

Н. САГАЛАЕВ,
КПСС МалгIабика горкома инструктор.

ДОШ ЧIОАГIА ДА

ДIадаха шу чакхдоалача хана Нови Катаяма яхача поселке хьалъе йолайир керда школа. Из хьалйоттача хьожайир «Грозпромстрой» треста СМУ-8 балха тIа хьалха латташ йола Титов Николай Григорьевича кулгалду каменщиккий бригада.

ЦхьоалагIа май кхачалехьа 964 моттиг йола кхоза вIаштIараяь школа хьалъетта яккха социалистически декхараш тIаийцар комплексни бригада болхлоша. Шоай дош дизза кхоачашдир цар. ЛаьрхIа хинначул хьалха етта яьлар школа. Цхьа бутт дIабахабац тха бригадо бетта план тIехкхоачаш ца еш, — йоах бригадира пов. Титова.

Иштта дика къахьегама хьокхамаш даха вIаштIехьдоал болх нийса вIаштIехьбаккхарах. Смена болх йистебаьлча хIара болхлочо кхоана бе безача балха хьдда задани лу. Из миита кхоачашъяьй хьож, юкъе нийсденна кхоачамбоацараш дIададара мероприятеш кийчъю.

Лакха къахьегама хьокхамаш дахарах ЦхьоалагIа май дездеча ден дуккхача болхлошта ахчан премеш еннай. Къаьстта дика къахьегаш ба нн. Безчетный Николай, Еремеев Александр, Арсакиева Хамисат, Исраилова Салпап, кхыбараш.

Д. МАГОМАДОВ.

ТОЛАМАША ДОГ ГIОЗДОАХ

Грозненски № 4 йолча модай ателье коллектив къона я. Ши шу совгIа ха мара яц из ателье болх беш йола. Цу юкъа дикача къахьегама толамашца дIайовзийтай цо ше. Цхьа бутт дIабахабац ателье болхлоша бетта план 115—120 процент кхоачаш ца еш. Иштта дика къахьегарах дIададахача шера коммунистически къахьегама сийлен цIи еннай цунна.

Семилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинар кхо ца деш къахьегаш я коллектив. Май сийна тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачаш а деш валови продукци арахецара биъ бетта план 25-ча апреле кхоачашйир. Планах лаьрхIачул совгIа тийга хIамаш пхи бIаь сома маьха я. Апрель бетта план 27-ча дийнахьа кхоачашйир ателье болхлоша.

Къахьегама темпаш кхы тIа а лакхъеш болх беш я коллектив укх бетта хьалхарча денношка. ХIара сменана норма 115—120 процент кхоачашъеш дика къахьегаш ба нн. Худякова Клавдия, Тайсумова Аня, Новикова Раиса, кхыбараш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КХОАНА—РАДИО ДИ

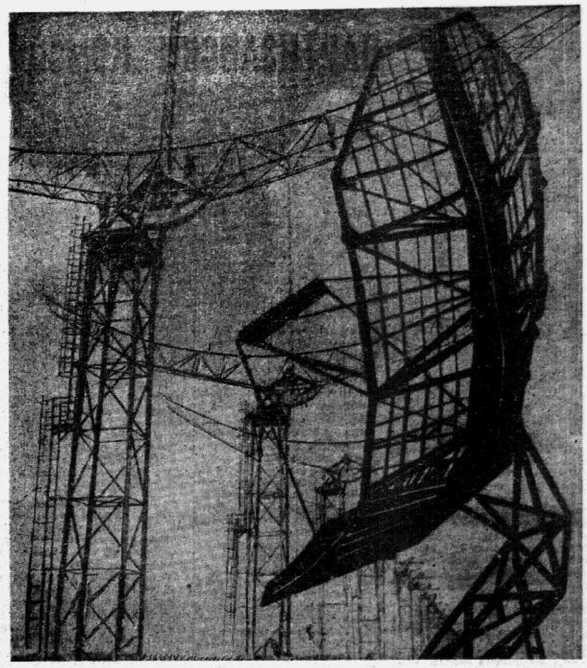

О. Кузьмина фотоплакат. ТАСС фотохроника.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ ФРОНТА ЛОАРХIАМЕ ДАКЪА

7-ча мае вай мехка хIара шера белгалдоаккх радио Ди. Эрсий инженера А. С. Попова сийлахь-воккхача изобретенеца, дунен тIа эггара хьалхарча радиоаппаратаца белгалдоала исторически дата хинна Iац из. Советски Iилмаи культураи деза ди а да из.

«Радио», «телевидени», «лалувбIалаш», «хьажалаш» яха дешаш вай хIара денна бувцача метта дешаш а хинна дIаэттад. Дукха ха йоацаш а тIехьа цу тамашах хIама хазанза дар дуне. 70 шу хьалха — 1895 шера 7 мае А. С. Попова бIаргайойтар ше яь проводаш йоаца прибор — из яр проводаш йоаца телеграф. Вай мохк радио даьхе а хинна дIаэттар.

Владимир Ильич Ленина чIоагIа лоархIаш хиннай радио. Из ва радиовещане идея араьккхар. Кьахат доацеи доазув доацеи газет да радио, аьннад цо.

Iилма, цунца радиотехника а дегIаахара мел эша хьалаш хьадаьд Коммунистически парте. Газеташи журналаши санна советски халкъа духовни вахара хиланза даргдоаца хIама а хинна дIаэттай радио лоаццача хана. Радио чу гIолла хозача «кердача хоамашкара» дIадолалу советски сага къахьегама ди. Радиоси телевиденеи йиш хулийт хулаш латтача событех дола документальни дувцар нахага дIахазийта, из событи йолча цар уйлаш кхачийта, цар йиш хулийт Кремлерча Йоккхача дворецe, ЩIеча майдане, заводийи фабрикийи цехашка, колхозийи совхозийи кхашка... хулаш дар бIаргадайта а, цига дувцачунга ладувгIа а.

Йоккха моттиг лоац радиоси телевиденеи бахача наьха культура лакхъеча а. Кердача хоамел, беседаел, комментареел совгIа вайна эфире хозаш я музыкальни, литературно-драматически передачаш а.

Вай мехка радиоца къамаьл ду 66 меттала. Дийнахь-бус хIама ца эшшаш эзар сахьата къамаьл ду вай радиос. Йоккхача формата кхо бIаь газета тIа яздаьр миссел хул из. ХIанз вай мехка я 80 миллион гаргга радиоприемники радиотрансляционни точкеи. Телевидене я 114 вещательни студии кхо бIаь совгIа ретрансляционни станции. 1970 шу тIакхоачаш мехка хургья 40 миллионага кхоачаш телевизор.

Грозне эггара хьалха радио болх бе йолаеннай 1928 шера. Цу радиостанце цу хана гIулакх дора город Грознера, Нохчийчен, ГIалгIайчен, Дагестана юрта районашта. Цун передачаш уттайора газетий обзорех, моттигерча вахара хрониках. Цу хана радиопередачашка даиман ладувгIаш вола саг атта кораводгIаргвацар.

ХIанз Нохч-ГIалгIайче болх беш шиъ радиостанци, телевизионни центр, дIа-юха кхувла телевизионни станци я. ХIаьта 1967 шера вай республика къахьегамхой йиш хургья Московски телевидене передачашка хьажа. Моттигерча радиовещанеи телевиденеи передачаш дийнахь-бус 16 сахьата ю хIанз. Шерагара шу массаза доал дукхагIа хул радиоточкаш, приемникаш, телевизораш. Вай городашкеи юрташкеи бахача нахага хIанз 90 эзар гаргга радиотрансляционни точка, 160 эзар совгIа радиоприемники телевизори я. Телевидене Грозненски студе передачашка хьеж хIанз лоалахарча республикашкеи областашкеи а.

Нохч-ГIалгIайчен радиои телевиденеи передачай программашта юкъе керттера моттиг лоац парте XXII съезда, КПСС ЦК октябрьски, но-

(ДIаходдар 2-ча оагIо тIа).

ХьажкIаш дIаера—лерттIа терко

ВIаштIехьдаккха деза дIаювш йола хьажкIаш хан-ханнахьа сеялкашта тIакхухьилга, хIана аьлча, хьажкIаш кхоача а еле уж хьаярга хьежаш латташ цкъаза дукха ха йоаю агрегаташа. Хилийта йиш йоацаш а сихха дIадаха дезаш а да уж кхоачамбоацараш.

Наурски района боахамий укх шера ерригаш 8700 гектар хьажкIаш дIае еза. Царех 1500 гектар ялатийна лаьрхIа юргъя. Цхьабакъда, цу гIулакха ледара кийчо яьй Наурски района цхьадолча боахамаша.

Маосехк ди да «Россия» яхача колхозе хьажкIаш дIае йолаяь. Из болх беш денна ворхI-бархI тракторни агрегат хул колхоза кхашка. КIоарга аьха а дика цамцадаьккха а да колхоза шоллагIча комплексни бригаде хьажкIаш дIаювш дола лаьтта. Агротехнико яххача тайпара дика дIаюв хьажкIаш трактористаша Шевченко Николая, Ковтун Андрея кулгалдеча агрегаташа, кхычар.

Норма 15 гектар мара йоацача дийнахьа 18—20 гектар хьажкIаш дIаюв укхаза хIара агрегато.

Сарахьа боад къовлабелча мара соцабац механизатораша шоай болх. Тракторашка а сеялкашка а хьажа а хьежа, хьакха дезача даьтта а хьекхе, трактораш доагор чу а детта, уж шоллагIча дийнахьа болх бара кийчъю цар. ХIаьта делкъийна а йоаяц цар цхьаккха минут зехьа. Даа хIама хьадахь царна кхай тIа делкъа ха хуллашехьа. Ханнахьа тIакхухь дIае эша хьажкIаш.

Довкъарийнеи ялатийнеи лаьрхIа еррига хьажкIаш шин эзар гектара тIа дIае еза боахама, хIаьта хIанзлехьа а дикка хьажкIаш дIайийна яьннай укхаза.

Шеко яц «Россия» яхача колхозе еррига хьажкIаш агротехнически дикагIча хана дIайийна йоахаргхилара. Цхьабакъда, хIара гектара тIара ялатийна лаьрхIарех 45—50 центнери силоса лаьрхIарех 300—350 центнери хьажкIаш чуя аьнна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара кхоачам болаш дац хьажкIаш лоацаца юкъа дIайийна яхар. Цул совгIа дика хьаьнде деза лаьтта, хиш дехка деза.

Из гIулакх тесса дитад колхозе. ХьажкIаш дIаюв лаьтта деррига хIана дац аьнна хий дехка йиш йолаш доллаше а 50—60 гектара тIа мара хий дилладац колхозе.

ЛоархIам бац укхаза моттигерча удобренеи а. ХIанз а дIа ца доаржадеш улл Iан замалахьа кхашка дIакхихьа ширдаьнна кхо.

Иштта мара терко яц хьажкIаш лерттIа дIаереи моттигерча удобренех пайда эцареи гIулакха «Ше байракх» яхача колхозе а. Агротехнически бокъонаш телха а еш дIае йолайир укхаза хьажкIаш юкъанца денз. 8—10 сантиметр кIоарга дIае езача 4—5 сантиметр мара кIоарга дIаец хьажкIаш Гож Иванеи Толстиков Михаилеи звеношка.

Бакъда, уж кхоачамбоацараш дIадахара деш хIама дац укхаза. Колхоза кулгалхоша механизаторий балха кIезига тIахьожам лоаттабарах да из. Цар йоакхо яц къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхара а.

Белгалдаккха деза «Ше байракх» яхача колхозера 1670 гектар лаьтта хиш дехкаш долга. Бакъда тесса дитад колхозе хьажкIаш дIаелехьа дилла деза хий дуллилга, хIанзалца 40—50 гектара тIа мара дилладац хий.

ВIаштIехьдаьккхадац «Ше байракх», «Россия» яхача колхозашка хьажкIий кхаш минеральни удобренеща доагIача бесса хьаьнделга а. Удобренеш тоъаш, яхаш кулгаш вIашка а декхаш баьгIача шоаш боалаш санна хет царна. Уж декхарийла ба йолаш йола удобренеш кхашка дIатовсийта а эшараш Iалашъе а. Сихо е еза цар лакхе белгалдаьха кхыдола кхоачамбоацараш дIадахара а.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкорр.

Республика кхашка

ФОТОРЕПОРТАЖ

Сунженски районерча Ленина цIерахча колхоза Гансуев Iаьлий механизированни эвенос доал деш 240 гектар лаьтта да. 140 гектара тIа хьажкIаш дIаювргья, хIаьта вокх 100 гектара тIа гидуаргаш дIайийна баьннаб механизатораш. Семилетка тIеххьарча шера хIара гектара тIара 60 центнер фуалъяьха хьажкIаши 14 центнер ганараши даха аьнна социалистически декхараш тIа а ийца къахьегаш я звено коллектив.

ХIара дийнахьа 22 гектара тIа хьажкIаш дIаюв I. Гансуевеи сеяльщика А. Магомадовеи, планах 12 гектар мара йоацача. Звено коллективо беррига болх агротехнико маяххара бу.

Сурташ тIа: А. Магомадов сеялка кийчъеш ва, звеньевой I. Гансуев (аьттехьара сурт).

Д. Василийко сурт.

СОВЕТСКИ НАХА ХАРЦАХЬА ЛОАРХI ВЬЕТНАМЕРА США АГРЕССИ

ДРВ Къаман собране даьча кхайкарала СССР Лакхехьарча Совето денна жоп

Вьетнамера гIулакхаш машарца къоастадара тIаерзаяь йола ДРВ Къаман собране предложенеш бIарчча могаеш дунен тайп-тайпарча мехкий парламенташка ДРВ Къаман собране даьча кхайкарала жоп луш послани яхьнитай СССР Лакхехьарча Совето. Дерригача советски халкъа цIерах СССР Лакхехьарча Совето дIакхайкаду: советски нах массаза а доллача хIаманна а шоай даьхен паргIатои лоIамни бахьан долаш нийсхон къовсам лоаттабеш долча турпалерча вьетнамски халкъаца ба.

Жоп луш яхьийтача послане тIа йоах, Къулбехьен Вьетнамера шиий бIунаш дIадита, военни персонал дIаяккха, герз дIадахьа, къулбехьенвьетнамски марионеточни правительствацара тIема барт дIабаккха, Къулбехьен Вьетнамера интервенцеи агрессеи политика соцае еза ВIашагIкхийттача Штаташа. Къилбаседен Вьетнама духьалара тIом соцабе а ДРВ территорени суверенитетан мичча бесса кхийда а тIакхувдилга дита а деза США-с. Вьетнам машара наькъаца вIашагIтохилга мехка шинна а даькъа тIарча халкъо чакхдаккха деза кхыча мехкашкахьара юкъегIортилга доацаш.

СССР Лакхехьарча Совета депутаташ, деррига советски халкъ а санна, гIулакх дика тешаме ца хеташ хьеж Индокитаера событеш дегIаахарга.

Американски империализма зуламерча гIулакхаша, США военщино Вьетнаме деча низаша маьрша баха нах къиза боабеш йола методаш юкъеяхаро беррига советски нах эгIаз а бигаб, дег чурча гоамалца уж гIулакхаш харцахьа ца лаьрхIача баргбоацача а кхоачабаьб. Советски халкъо хьадда йоах: «Кулгаш дIадаха Вьетнама тIера!».

СССР Лакхехьарча Совето могаду вьетнамски халкъо США империалистически агрессена духьала лоаттабу нийсхон къовсам хьаллоацаш дола Советски правительства гIулакхаш, дунен деррига мехкий парламенташ тIахьех ДРВ Къаман собране кхайкарал хьаллацара.

(ТАСС).

Сийлахь-йоккхача Коталон 20 шу дизарга

ПАРТИЗАНСКИ КОМСОМОЛИ

«Знание» яхача московски издательстве арахеца кийчдеш да «Партизански наькъа-тӀанашка гӀолла» яха Сидор Ковпака книжка (литературин дӀаяздаьр А. Палея). Сийлен цӀи хезача инарала, советски партизанех воккхагӀчо, боккхача безамца буьц цу тӀа тӀом болча шерашка ший соединене леташ хинна кагирхой. Цу книжка тӀара хьанийца цхьадараш газет дешаршта могаду АПН-о.

Сидор КОВПАК
Шозза Советски Союза Турпал.

Сона хьалхашка улл моастагӀчун донесене копи. Из я «Украинерча кагирхой хьалах», яхаш. Цун автор — гестапо кулгалхо Гиммлер. ТӀехваьнна воккхача фашисто цу документа тӀа гӀайгӀане фюрерга дӀахойтар: «Украински кагирхоех дӀаяланза я Советски Ӏаьдал долча юкъагӀа Ӏомаль оамалаш. Советски система юхаоттар дезаш ба кагирхой. Малхбоалехьарча фронте хала хьалаш нийттача деношка кагирхой уйлаш керттерча даькъе большевикашкахьа озабезам болаш яр».

Ткъо шу хинна Ӏац из документ яздаь. ХӀаьта айса из массаза деш сай къонача дай-мехкахошта Ӏаьмате чӀоагӀа раьза хул со, царех чӀоаттӀа доккхал ду. Бакъдар аьлча, моастагӀчо ше могабанза ца ваьнна-м могабора уж селла чӀоагӀа. Вай кагирхой тоӀабар дукха, Советски Ӏаьдалахи Коммунистически партехи бола цар тешам боабар дукха гитлеровцаша ца деш хӀама дитацар. Цхьабакъда, халкъа юкъе оалаш ма хиллара, моастагӀчун «шерг диткъа хиннадар».

ХӀаьта а Гиммлера, «эхь хиттта», ший донесене тӀа ца хьоахадеш цхьа хӀама-м дитад: Советски Украина кагирхоша шоай кхоачара дола Советски Ӏаьдал бахьане турпалера къовсам лоаттабар, фашисташцарча лирача тӀемашка цар цун сийле хьалкхабар.

Дагаух цкъа хинна укх тайпара дола цхьа хӀама. 1942 шера август бетта тӀеххьарча деношка сои командирий группеи Москве дийхар. Тхо хилар Верховни Главнокомандоване Ставке. ДӀаьхденна а шоашта уйла тӀаерзаеш а дар оаха цига даь къамаьлаш.

Александр Николаевич Сабурови сои командираш долаш хиннача соединенешта тӀадилладар Днепрана аьтта оагӀорахьарча Украине тӀехъяьнна чоалханеи бехктокхамеи йола рейд елга. Цу тайпарча рейда чӀоагӀача йоакхонца кийчо е езаш хилар бакъ ма дий.

ТӀаккха Кремле сога аьлар:

— Хоьш хилалахь, Сидор Артемьевич, дулургдолаш мел дола новкъостал оаха дерг хилар. Москве я моастагӀчо дӀалийцача мехка ерригача районашкара баьхкача комсомольски болхлой йоккха группа. Царна юкъе кӀезига бац Украинера баьхкараш а. Боккъала а башха кӀантий ба уж. Уж лаьрххӀа йолча курсашка тӀабийрзза чӀоагӀа дешаш ба; цига уж кийчбу моастагӀчун тыле болх бе. Уж дийша ма баьллингехьа а кхы хьем боацаш чехка самолеташца шо долча дӀабоагӀаргба.

Из хайча чӀоагӀа гӀадвахар со. ГӀад мишта водацар, тха соединенера дукхагӀбараш кагирхой а хилча, опыт йола комсомольски болхлой бахкаро доккха дика дерг хиларга догдоахилга йолаш а хилча.

Тхоай партизанаш болча юхавахча, аз из дӀадийцар соединене комиссарага Рудневга. Из а гӀадвахар, цо аьлар:

— Комсомоляташта даха ма доагӀара накъа гӀоргда-кх вай!

1942 шера 6 октябра бус хӀетта яьча аэродрома тӀа Ӏоессар Советски Союза Турпал гварде полковник Валентина Гризодубова командир йолча транспортни полкера хьалхара самолет.

ЦаӀ воккханна тӀехьа воалаш, самолета чура арабувлар комсомольцаш. Берригаш а деташ ураэтта а саьлха а бар. Из кхетош да. Духхьашха ма барий уж партизански лаьтта. ВӀаши дайзар тхо. Кена тоавенна лакхача дегӀара зӀамига саг Михаил Андросов — комсомола Запорожски обкома отдела заведуюши. Цун наькъа новкъостий—цу обкома секретарь Юлия Зинуховаи горкома секретарь Валя Павлинаи, комсомола Николаевски обкома секретарь Аня Дивина, кхыбола кагирхой.

— Ер я-кх керда тӀема пополнени а, — безаме комсомольцашта накъавода Семен Васильевич Руднев.

Цу хана дар тхо Брянски хьуннашка, Советски Ӏаьдал доацаш цхьаь цаӀ минут ца кханза йолча Старая Гута яхача йоккхача юрта юхе. ХӀаьта Старая Гутах партизански столица аьнна цӀи а хьадагадоххарах тиллаяцар оаха.

Цу ханалехьа тха соединене чакхъяьха тӀема операцеш кӀезига яцар, виъ эзаржел тӀех фашист вийнавар, дукха тӀема фесаш яьхаяр. МоастагӀоа унзара а кхераме а бола из хинна дӀаттаяр соединени. ХӀаьта хӀанз кердача тӀемашта кийчлуш а яр из.

Иштта дар тха гӀулакх комсомольски болхлой тхо долча баьхкача хана. КӀеззига салеӀачул тӀехьагӀа хьинарерча тӀема вахара юкъе бахар уж берригаш а. Андросов Миша хьожавир соединене комиссара комсомольски балха помощникалла. Юхебисараш батальонашка, роташка комсомольски организацешта керте эттар. ХӀаьта уж берригаш а, цхьа мишта баьхкар ца ховш, сиха тха партизански дезалла юкъе а баьхкар.

Ази Семен Васильевич Рудневеи тхоай комсомола балха хьакъехьа тхоашта хетараш вӀаши дувцаш цкъа аьнна ца Ӏеш баркал яьхар комсомола Центральни Комитета, цо цу тайпара бола дика нах тхоаш долча бахкийтарах.

ХӀаьта тӀемца хьакхашта балга укх тайпара доладелар.

— Кердабаргех а фу доалл хьажа деза ха хьакхаьчай хӀанз, Семен Васильевич, — аьлар аз цкъа Рудневга.

— Из нийса да — раьза хилар комиссар.

Цхьа сахьат даьнна хургдолча хана тхоаш долча хьийхар оаха партизански группа командир Сергей Горланови массехк разведчик — къона, денал дола кагирхой.

— ХӀа-хӀа, кӀантий, — аьлар аз царга, карта доаржадаь Ӏо а дуллаш. — Цкъарчоа цхьа шовзткъа километр хиллал никъ бе безаргба шун. Цул тӀехьагӀа, тӀо-наькъ тӀа а лаьнна, тӀаьна тӀагӀоргда шо, тӀаккха, ха деш бараш тӀера дӀа а баьха, тӀий эккхийтаргда оаш. Аз дӀахойт щуга: из тӀо-никъ немцашта Ӏалаьмате боккхача лоархӀамера хилар. ТӀий бӀаргал а чӀоагӀагӀа лорадеш ба уж. Операци ка маьхал а йоалаш чакхъялар дизза шоана из чакхъяккха харах тийша да. Долче, дешдар геттара лоралуш, цхьабакъда хоадамболлаш чӀоагӀа де деза.

—Цхьаьккхане терко а елаш, — аьнна тӀатехар Руднева, — шуца духхьашха операце боагӀаргба шоана вай къонабараш: Юля Зинуховаи Валя Павлинаи.

Кагирхой наькъа арабаьлар. Со тешаш вар операци ка маьхал а йоалаш чакхъярг хиларах, хӀана аьлча сона дика ховра Сергей Горланова группа фу дулургдолаш я. ХӀаьта а юххьанцара тӀема экзамен лаца езаш хиннача мехкарий сагото-м йора аз.

Дукха ха яьккхар оаха группа юхаярга хьежаш. Юххера а тха хьунагӀа хьагучабаьлар тӀемахой. Юхьа тӀара кӀаьдбенна бар, хӀаьта а шоаш тӀах аьнна кадай бар. Сергей Горланова сосеи Рудневгеи рапорт делар, задани ка маьхал а йоалаш кхоачаш а яьй, группа зе доацаш юха а кхаьчай, аьнна, цул тӀехьагӀа долчча бесса хьадийцар дерригa а чакх мишта даьлар.

— Лоралур дала а лораву яхаш ма дий, — аьнна волавелар Горланов. — Цудухьа мадарра хӀара кӀотаргах фу доалл хьожаш, хӀара гувлг зувш ихар тхо. ХӀаьта бӀарг-м партизански ма бий тха — долла хӀама а гуш. ХӀаьта а аха чехка-м ухар тхо. Цхьаккха а тӀехьависацар. Къаьстта а бӀарг кхоабар аз Юляйгеи Валяйгеи. Шедолчох гуш дар: хьакхашта баланза болча мехкарашта хала дар цӀаьхха цу тайпара бола никъ бе. Юкъ-юкъе сецаш кӀеззига ха а йоаккхаш, юха а наькъа доладора. Ха ца йоаяр дукха сихо йора. Юххера а бӀаргадайр тхона тхоаш тӀакхача гӀерташ дар. Низ ура а оттабаь, хӀаранена йола задани белгалйир. ТӀаккха доладелар. Цхьаккха а гӀартата доацаш тӀаьга кхаьчар тхо. ХӀаьта вай мехкараша укхаза шоаш хьа а бовзийтар.

Йист ца хулаш сабар а даь, цул тӀехьагӀа дӀахо дувца волавелар Горланов:

— Морх йоацаш къаьгача дийнахьа ди къовкъар санна дар гитлеровцашта тхо гучадалар. КорзагӀбаьннабар фрицаш. Духьале е магандзар. ТӀаккха оаха царна дов а дир. ДӀахьежа со сай бӀаргех ца тешача ваьлар: ши фашист эккха а ваь йолар Юля Зинухова — уж цӀентахьа удар, хӀаьта ер, автомат бе а йоаллаш, царна тӀехьа удар. ЦаӀ вийр, хӀаьта шоллагӀчун, цӀагӀа чу а икха, лачкъа кхийр. Цу ханна цига тӀаккхаьчар Шевченко Петя. Йийла лаьттача наӀарах автомат чу а теха, цул тӀехьагӀа ше а цӀагӀа чуиккхар из. Массехк минут яьлча наӀарга хьагучаваьлар хьалдахийта кулгаш а долаш вола ши немце. Кура тӀа а боахаш, царна тӀехьа воагӀар Петя...

Майра лелар Павлина Валя а. БӀарг ира болаш я из — шин гитлеровца кхийтар цо йийтта автомат. Ха деш хиннараш дӀабоахаш тхо доахкача юкъагӀа, Олейник Вася керте а волаш болча тха минераша эккхийтар бӀаь метр дола тӀий. КӀезига-дукха тӀо-никъ а толхабир.

Горланов ший къамаьл даь ваьлар. Ази Рудневси партизанашта баркал аьлар ка маьхала а йоалаш операци чакхъяьккхарах, хӀаьта мехкараша — тӀема экзамен дӀаеларах. ХӀанз духьала латташ санна дагайоагӀа сона цар раьза хинна, гӀадбаха йовхьамаш. Немецки карабии сога хьа а кховдаь, Юляс аьлар:

— Сидор Артемьевич, — немцечунгара яьккхай хьона аз ер.

Сона геттара деза совгӀат дар из.

Цул тӀехьагӀа доккхий а кагий а довнаш деча дукхача операцешка дакъа лоацаш хилар уж денал дола майра мехкарий, хӀаьта цул тӀехьагӀа дукха ха ялалехьа боккъала а бола, кхералуш боаца, фу де деза ховш а кхеташ а бола партизанаш а хилар царех.

Сона дагаух Сийлахь-боккха ДаьймехкатӀом болабеннача хана хинна хӀамаш. Цу хана Спащански хьунагӀа вӀашагӀъеллаяр тха партизански отряд. ТӀехьагӀа цунах хилар йоккха соединени. Цу хана гонахьа, шоай хьаштдар а деш, хьувзар немций. ХӀаьта тха зӀамигача отрядо хоялал чӀоагӀа хӀамаш а еттар царна. Кастта Спащански хьу немцашта ка лургӀоацча яьлар. ТӀа-тӀа керд-керда патриоташ тӀаухар цига, партизански дув баар дукха а тхоца цхьана оккупанташта еттар дукха а.

Коммунисташта, империалистически гражданскии тӀемий кӀайбеннача ветеранашта, йоккха вахара опыт йолча наха уллув, цхьан строе гӀа боахар кагирхоша. Царга хьежача хана тхоаш къонделча санна хеталора къаденнача тхона. ДагадоагӀа сона отряда хьалхагӀарча пополненена юкъе цхьа комсомолец—тха комиссара воӀ Руднев Радик хинна. Новкъосташа цунах оалар: «Тха комсомольски лард я из». ХӀаьта боккъалдар аьлча, отряде комсомольски организаци хьаелга дола а дир цо. Цунна юкъе тӀехьагӀа бӀаьш кагинахи мехкарийи а бар, хӀаьта тха соединенена юкъе цӀи хезза низ а хилар цунах.

Массе а хана, аргӀанарча довна тхоаш кийчлуш, массаза а яхар мо, эггара бехктохкамегӀа дола декхараш кхоачашделга кагирхошта тӀадехкар оаха. ХӀаьта къонача партизанаша сийленца кхоачаш а дора уж.

(АПН).

1945 шерара апрель. Дунайски флотиле кемаша фийла лорабу Братиславера машар.

ЧТК—ТАСС фотохроника.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ ФРОНТА ЛОАРХӀАМЕ ДАКЪА

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагӀо тӀа).

ябрьски, мартовски Пленумий материалех йолча пропаганда, дӀайовзийт социалистически яхь, дикагӀа йола опыт. Радиовещанеи телевиденеи редакцеш гӀерт Нохч-ГӀалгӀайчен вахар оперативно дӀаьйокха, передачай тайп-тайпарча формехи жанрехи дикагӀа пайда эца.

КПСС ЦК мартовски Пленум хиначул тӀехьагӀа эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала йолча передачашта юкъе керттера моттиг лоац Пленума материалаш бахача нахага дӀайовзийтаро, парте решени кхоачашъеш къаьхегамхоша доахача толамех долча дувцараша. Радиои телевиденеи гӀолла хан-ханнахьа къамаьлаш ду колхозийи совхозийи кулгалхоша, партийни болхлоша, юртарча къахьегамхоша, юрта боахама Ӏилмахоша, специалисташа.

РадиоладувгӀархоштеи телезрителаштеи езаеннай «Нохч-ГӀалгӀайчен ахархо», «Юртара кердадараш», «Специалисташа хьехам бу», «Парторганизаце секретара трибуна», «Колхозашкеи совхозашкеи къахьегам вӀаштӀехьбаккхареи алапеи керда формаш», «Город—юрта», «ХьажкӀаш лелаечун телесахьат» яха а кхыйола а передачаш.

Болхлойи колхозхойи вахар, цар къаьхегама традицеши гӀулакхаши дӀадовзийтарал совгӀа радиоси телевиденеи кхоачамбоацарашца къовсам лоаттабу, критикеи самокритикеи шерра йоаржаяра новкъостал деш йола критически передачаш ю.

Укх тӀеххьарча хана белгалъяьнна дукхагӀа яьй Сийлахь-боккхача Даьхен тӀемах йола передачаш. Уж я дунен тӀа бахар дукха, коммунизма дукха советски наха фронте а тыле а хьагойтача турпалалах йола, парте боккхача низах, халкъа даиман йолча революционни уйлах, цун патриотизмах из интернационализма идеяшта тешаме хиларах йола передачаш. Уж санна йолча передачаша вай нах Ӏомабу денал долаш, майра, къонахчал долаш, сийрдача идеяшта, вай сийлахь-йоккхача Даьхенна тешаме болаш хилийта.

Нохч-ГӀалгӀай радиовещанеи телевиденеи комитета кхычарца хувцаш еча передачаша дикка болх бу халкъий ленински доттагӀал чӀоагӀдара, дикагӀйола опыт дӀайовзийтара. Мехка 30 комитетаца хувцаш перезачаш ю. Дукха ха я Дагестана, Къилбаседа-ХӀирийчен, Ставропольски края, Татаре, Украина, Азербайджана комитеташца айхха бувзам бола.

Радиои телевиденеи балха тӀехь доккха новкъостал ду рабселькора, общественни редакцеша. Цар письмоех оттаь кӀезига яьц бевзаме передачаш. ХӀара денна Нохч-ГӀалгӀай радиовещанеи телевиденеи комитете дукха письмош доагӀа вай республика массе а миӀингера. ДӀадахача шера 19 эзар письмо дера, хӀаьта укх шера биъ бетта 8 эзар письмо денад.

Укх тӀеххьарча хана заводашка, промыслашка, совхозашка, учрежденешка, дешара заведенешка шерра дегӀаяьккхай моттигерча радиоредакцеш. ХӀанз вай республике общественни хьисапе болх беш 40 совгӀа радиоредакци я. Коллективашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча доккха новкъостал ду цар юххьанцарча партийни организацешта.

Радио ди тӀаьхоачаш радиогазеташка хьежар парте Грозненски горком. Дукхача газетий балха массе оагӀорахьара опыт я. Къаьстта дика болх беш я Сунженски, Шаьла районий, «Гипрогрознефта», Вагонни депо, Грозненски района 1-ча Мая цӀерахча колхоза редакцеш.

Кагирхошта радиотехнически знанеш Ӏомаеш боккха болх бу ДОСААФ-а республикански клубо. Халкъа боахама эша опыт йола дукха радиоспециалисташ кийчбаьб цо. Бакъда, шоаш хьаь приставкаш а увттаеш радиопередачаш ца яйташ, къахьегамхошка лерттӀа культурни са ца лоӀийташ, эфире де ца доагӀа къамаьлаш деш, цӀогӀарч хьекхаш бола нах а гучабаьннаб. Общественни организацеша, бувзама управленеи общественни порядок лораяра Министерстваи болхлоша къизагӀа лоаттабе беза радиохулиганашцара къовсам.

Укх тӀеххьарча шерашка бувзама болхлоша дукха хӀама даьд Нохч-ГӀалгӀайчен нах бахача моттигашка радиофикаци еш. Радиофикаци яьй гаьнарча лоамарча юрташта Белгатойна, Зандакъа, Ушкалойна, Итум-Кхала, кхычарна.

Дикача хьалашка белгалдоаккх укх шерара радио ди, А. С. Попова сийлахь-йоккха открыти гучаяьнна 70 шу дуза ди. Семилетка ханал хьалха кхоачашъе, коммунизм хьалъеча керда толамаш даха, юрта боахам лакхбара хьакъе парте решени кхоачашъе гӀерташ дог ураатта къахьеташ доалл советски халкъ. ЧӀоаттӀа гӀадбаха кийчлу советски нах фашистски Германи эшаяь 20 шу дизар деде.

Радиои телевидении декхарийла я дукха а тайп-тайпара а болча радиоладувгӀараштеи телезрителаштеи йолча ший тайп-тайпарча програмаш тӀа ленински парте хьалхленца советски халкъо баь турпала никъ, вай халкъа карагӀдаьнна сийлахь-доккха гӀулакх дувца.

Радиои телевиденеи болхлой декхар да шоай беррига творчески низ, ховр, опыт парте хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара дӀадала, дикагӀа, къаьгагӀа дувца деза советски наькъа, вай деной боккъонца болча турпалий сий долча къахьетамах.

С. ЛАГУТИН,
Нохч-ГӀалгӀай радиовещанеи телевиденеи комитета председатель.

РАДИО—70 ШУ

1895 шера 7-ча мая Петербурге Эрсий физико-химически общества заседане гӀоргваьнна волча Ӏилмахочо Александр Попова дӀахьекхар дунен тӀа эггара хьалхарча радиоприемника беш бола болх. Цул тӀехьагӀа массехк бутт баьлча Петербургски университета аудиторешта юкъе 250 метр гаьна йолча «Генрих Герц» аьнна хьалхара радиограмма елар цо.

ХӀаьта 1965 шера 23 апреле «Молния—1» яхача связной ретрансляционни спутникага гӀолла 10 эзар километр гаьна Владивостокера Москве телевизионни изображенеш елар.

Юнеско даннех, 1963 шера дунен тӀа яр 400 миллион совгӀа радиоприемник, 130 миллион совгӀа телевизор, 2700 радиовещательни станци, 2380 телевизионни передатчик.

Доккхий толамаш даьхад радиотехникой электронникой Советски Союзе. А. Попов ваьча мехка, Москвана, Дальни Востокана, Гаьнарча Къилбаседана, Якутена, Средни Азена, мехка гаьнарча кхыча районашта юкъерча магистральни радиоцентрашка гӀолла дӀа а ухийт, хьа а ийду официальнии частнии телеграфни, телефонни, фототелеграфни хоамаш. Москванеи кхыча мехкий паччахьалкхений дукккхача столицаштеи юкъе хадданза бола бувзам латт.

Советски Союза радиовещательни сетана юкъе йоагӀа йӀаьхача, юкъерча, лоацача, ультралоацача талгӀешца болх беш йола дукха передатчикаш, хӀаьта иштта 5 эзар совгӀа яр автоматически болх беш а йолаш итташ эзараш приемочно-усилительни радиоузлаш шоашца йола проволочни трансляционни сеть. СССР дукхача городашка болх беш я эггара дукхагӀа нах баха районаш чулоацаш йола частотни модуляце шин программа станцеш УКВ. Цар ларда тӀа дегӀайоагӀа стереофонически вещани а телевидене передачаш шин метта еш хилар а.

ХӀара шера дукхагӀа арахец лакха электроакустически показателаш йола радиовещательни приемни аппаратура. Дунен образецел эсалагӀа яц уж. Царех я «Симфония», «Италмас», «Ригонда-Стерео» яха стереофонически радиолаш, «Спидола», «Банга», «ВЭФ — транзистор 10» яха портативни транзисторни приемникаш, «Мир», «Рубин», «Эра», «Маяк» яха тӀех-миниатюрни радиоприемникаш.

Къаьстта чӀоагӀа дегӀайоагӀа телевидени. 1950 шера СССР-е ерригa 3 телецентр мара яцар, хӀаьта хӀанз 150 совгӀа телецентри низ бола ретрансляционни станции я, хӀаьта иштта 300 совгӀа кӀезига низ бола ретранслятор а я. Кабельнии радиорелейнии линеех йола Центральни телевидене программа дӀаэц Советски Союза йоккхача кхоавткъеи итт городо, 60 миллион тӀех саг ваха территори чу а лоацаш. 1964 шера денз Москвера телевизионни передачаш Поволжье, Урале, Грузе, Армене, Азербайджане дӀайе яьннай.

СССР-ан «Интервидение», Евровидение» яхача системаштеи юкъе телевизионни программаш дӀа-юха тергйолаш 1964 шера яь йистеяьлар Москва — Катовици— Прага — Берлин яха кабельни линни. Цу линех цхьан ханна шиъ телевизионни программа яла йиш я.

Советски Ӏилмахошеи инженерашеи хьаьй промышленни стереоскопически бос болча телевидене система, чӀоагӀа экранаш йола проекционни телевизораш, халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошкеи медицинеи юкъейоалаяра эша оборудовани.

Доккхий Ӏилма-тохкама балхаш даьд СССР-е бос бола телевидени хьаеш. Цу даькъе французсни инженерашца цхьана болх бергба советски инженераша.

Видеомагнитни запись хӀанззе а толамца юкъейоалаяьй телевизионни центрашка. ХӀанз хьаеш я запись яраи цӀагӀарча хьалашка телепередачаш юхахьатӀаяхаран телевизорех ехка видемагнитни приставкаш.

«Востоки» «Восходи» яха космически кемаш сигала дахача хана юкъарчал доацаш космически кемай кабинашка чура Лаьтта массехк космовидене передачай сеанс елар царна СССР Центральни телевидене, «Интервидение», «Евровидене» сете гӀолла ретрансляци а еш. 1965 шера 18 марта Советски Союза, Малхбоалени Малхбузени Европа мехкий итташ миллионаш болча телезрителашта бӀаргавайр дунен тӀа эггара хьалха космически кема чура космонавт Алексей Леонов аравоалаш.

Радиотехникой электроникой новкъостал дир Бетта тӀехе, Маьлха система планеташ, гаргагӀара космически аренаш тахка. Низ болча радиотелескопийи квантовни молекулярнии усилителаш йолча хӀама дика холуча радиоприемникийн новкъосталца 1961—1963 шерашка чакхъяьккхар Венера, Марса, Меркуре, Юпитера радиолокаци. ХӀанз Серпухово яхача юхе хьалъеш латт тӀех низ бола Ӏалаьмате йоккха жӀарга тара йола радиотелескоп. Диаметр цхьа метр йола параболически кизга рефлектор йоаллача радиотелескопа нийса хургья из. Вселене 10 миллиард сердала шераш гаьна йолча кӀоаргаленашкара радиоизлучени хьаэца могаргда цунна.

Энерге чӀоагӀа овхал дола ира тӀаерзаяь сердала зӀанараш хьаеш йолча оптически квантови генератораша хьайийлар хӀанзарча радиоэлектроника керда оагӀув. Лейпцигерча юбилейни ярмарке Советски Союзо оттайир СССР Ӏилмай Академе Лебедева цӀерахча физически институте хьаяь квантови генераторий тайп-тайпара йола болх бу образецаш. ТӀех чӀоагӀа йолча материалашта технологически обработкагара йолаенна бӀарга еча чоалханерча операцешка кхачалца йола тайп-тайпара функцеш кхоачашъе могаргда царна.

Александр Попова сийлахь-йоккхача изобретене кховзткъеи итт шера баьча наькъо хьагойтай радиоэлектроникаи электронни техникаи Ӏалаьмате йоккхий торонаш. Адамий хьаькъала низо, Ӏилмахошеи инженерашеи дог ураатта беча балха сага долча берката, машара а вахар тоадалара а дукха цу даькъе керда открытеш ергья.

Владимир ПОСЕВСКИЙ
инженер (АПН).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПАРТЕ РАЙКОМИ ПРОИЗВОДСТВЕРА ХОЗРАСЧЕТИ

КПСС ЦК мартовски Пленумо шера перспективаш хьайийлай дӀахо йодача хана юртбоахама производство лакхъяра, колхозийи совхозийи экономика чӀоагӀъяра. Цунца цхьана парте Центральни Комитета Пленумо дӀадийхар юртарча ерригача партийни, советски, боахама, комсомольски, профсоюзни организацей болх овлангара тоабар а.

Парте Грозненски райкомо чӀоагӀа терко ю колхознии совхознии производства ерригача участкашка хозрасчет юкъейоалаяра. Цу гӀулакха оаха лаьрхӀад эггара хьалха юххьанцарча партийни организацей болх тоабе, кадраша экономически дешар Ӏомаделга вӀаштӀехьдаккха.

Юрта боахама районни управлене хьаяьй экономически совет. Цунна юкъе ба экономически дийша, хӀама дика довзаш бола специалисташ, производства организатораш. Тха районе болх беш я экономически школа, цига деша баргӀа колхозийи совхозийи кулгалхой, специалисташ, кулгалдеча юкъерча звенон кадраш.

Экономически совети экономически школеи йиллай хьалхле лелаеча кадрашта кӀоарга экономически знанеш ялара, боахама расчет нийса производствана юкъеяхьа уж Ӏомабара, юрта боахаме Ӏилманна карагӀдаьннараши дикагӀа йола опыти юкъеяхьара а пайда эцара а, царна практически балха тӀехь новкъостал дара.

Шу долалуча юххье парте райкомои производственни управленеи ерригача колхозашкеи совхозашкеи бригадирашца фермайи механически мастерскейи заведующешца, юрта боахама специалисташца, партийни, комсомольски, боахама активаца экономически семинараш йир.

Цу семинарашка кӀоаргта анализ йир боахамий экономикана, производства цхьацайолча участкашка боахама расчет юкъеяхьарах хьахинна дикагӀдар белгалдаьккхар.

Цул совгӀа, бухгалтерашца, плановикашца - экономисташца, счетни болхлошца районни семинар йир. Цига производственни управлене специалистешеи опытни станцей Ӏилма болхлошеи боахама расчет вӀаштӀехьъяккхареи юкъейоалаяреи кӀоаргта хьехам белар семинаре хиннарашта.

Боахама балха экономически анализ яра дешаш дийцар парте райкома бюро. Масала, парте райкома бюрос ладийгӀар дӀадахача шера доккха зе даьча баьца дааращ леладечеи шура йоаккхачеи № 2 йолча совхоза кулгалхошеи специалистешеи дувцачунга. Из дувцаш райкома болхлоша белгалдаьхар совхоза специалистий дийнна хинна гӀалаташи цар балха тӀара кхоачамбоацараши, уж чехкагӀа дӀадахара наькъаш хьийхар.

Укх тӀеххьарча хана парте райком каст-каста белгалдаха яьннай производство вӀаштӀехьъяккхара дикагӀа йолча опытацара толашагӀдар, из нахага дӀадовзийт, боахамашта юкъехухьийт. Сомаши баьца даараши леладеча № 3 йолча совхозе во лаьттад планировани, учет, тӀахьожам, къахьега материальни безам хилар, хозрасчета кхыдола гӀулакхаш.

Парте райкома юрта боахама хьалхле лелаяра лоархӀам лакхбарах йолча КПСС Центральни Комитета мартовски Пленума указанешка хьежжа эргабаьккхаб райкома аппарата болх, хӀара инструктора ше хьожаш волча боахамий экономика кӀоаргта йовза, юххьанцарча партийни организацейи партийни группайи болх лакхбе, берригача коммунистий авангардни роль хургйола хӀама даьд. Цхьабакъда, из гӀулакх толамца кхоачашдара из дӀадолатдаьраш шоаш а хила беза экономически знанеш йолаш. Цудухьа райкома аппарате экономически знанеш Ӏомаелга вӀаштӀехьдаьккхал. Семинарашка тха болхлоша Ӏомаю боахама расчета теории практикеи, эггара тӀех экономически показателаш йолча производственни участкай балха дикагӀа йолча опытацара толашагӀдар хьаэц.

ХӀаьта иштта йола участкаш дукха я. Масала, хьаэцаргья вай Предгорни опытни хьокхама боахама кхашка болх бу бригадаш. Уж звенонашта йийкъа я. ХӀара звенона юкъейоалаьй хозрасчета элементаш. Звенона оттаяь чӀоагӀа йола юртбоахама культураш яхара план, технологически карташ да, хӀара балхага дӀагӀоргдар къоастадаьд, къахьегамах тела сдельно-премиальни алапи оттадаьд. Иштта гӀулакх вӀаштӀехьдаьккхача звеноцара звеньевой чӀоагӀа безам болаш хургва ма толамаш даха средстваш кхое. Масала, Евсеев Иван керте латтача свекла лелаеча звенос кулгашца къа ца хьегаш 95 гектар шекара свекла хьалкхейир, цу лаьтара хӀара гектара тӀара 182 центнер яьккхар. Цу продукцега дӀадолдар планах лаьрхӀачул шозза гаргга лох а деш.

Хозрасчето нахага гӀулакхаш леладайт хьисап долаш, дикагӀа пайда эцийт лаьттах, техникех, инвентарах, химикатех, гӀо дара йолча материалех. Цу боахаме я Исламгиреев Саид-Хьасана кулгалдеш йола хьажкӀаш лелаю звено а. Хьай участке 2,4 яха гербицид йилла шийга аьлча цо уйла а яь, аьлар са участке оасар кӀезига да, цига цкъа культиваци йича кхоачам хургба, цудухьа уж гербицидаш оасар дукхагӀа долча участкаш тӀа ехкача бакъахьа хет сона. Бакълувра звеньевой. Кхашка мел деча балхашка дика хьож Саид-Хьасан. Геттара тоадайт лаьтта. По дика кхетаду къа дика хьегарга хьежжа мара дӀадийнар дика хьувкъарг ца хилар, из хьувккхийташ дӀадахар юхаметтаоттарг ца хилар, хӀаьта хьувкъамах тийша ма дий механизатороашта баьча балхах доагӀар.

Хозрасчета керттерча элементех цаӀ да продукцега шийга дӀадодар. Цудухьа парте райкоми юххьанцара партийни организацеши хадданза лохде гӀерт продукцега дӀадодар, цунца рентабельность лакх а еш.

Укх шера дикка дукхагӀа шура йоаккхашехь а № 1 йолча шурий совхозе цунга дӀадодар лохдир. Соахка цу хана шурий центнерага 21 соми 50 кепиги долаш хиннадале, хӀанз 18 соми 50 кепиги мара долаш.

Из толам баьккхаб къахьетам дикагӀа вӀаштӀехьбаккха, продукцега дӀадодар кӀезигде коммунисташа хьайбаш леладерий коллектив оарцагӀъяккхарах. Духхьал доахан чудолча кхийшка доакъар механически дӀачулуш хилари доакъар тӀаккхухьа штатни болхлой кӀезигбари бахьан долаш хӀара бетта 700 сом е шера 8400 сом ахча кходу. Укхаза биза пайда ийцар грейферни погрузчикех, нарех цхьаннеца силоси воккханца удобренеши тӀайотт. ХӀаьта хьалхагӀа цар де йиш йолчох кхоалагӀа дакъа мара пайда эцацар. Цу гӀулакхо кхыча гӀулакхага дӀаяхийтара дикка средстваш мукъаьлийтар.

Доакъарга дӀадодар кӀезигдара, фермаш тӀа хьатӀадоагӀа наькъаш тоадара, хьайбаш деладерий балха ха лоацъяра дешаш дийца а дийца, къоастадир цу совхоза партийни организаце, кулгалхоша, специалисташа. Из бахьан долаш шура дукхагӀа йоаккх, цунга дӀадодар кӀезигдаьй.

Парте райкомеи юххьанцарча партийни организацешеи шоай хӀара денна долча декхарех цаӀ лерхӀ хозрасчета керттерча элементех цаӀ ше бола болхлой къахьегама материальни безам хулга вӀаштӀехьдаккхари из шерра юкъедоаладари. Цу хьакъе дика опыт Ӏоаьйй сомаши баьца даараши леладеча № 3 йолча совхозе. Укхаза хӀара звеньевойна, хӀара болхлочоа йовз социалистически яхьа условеш, болх дика барах луш йола материальни хӀама, шоай беррига низ тӀабохийт цар хӀама кӀезигагӀа дӀа а йохийташ дарегӀеи дикеи продукци яккхара. ДӀадахача шера болхлошта делар кхы тӀа луча алапенеи премештеи лаьрхӀа 127000 эзар сом. ХӀара шера рентабельни болаш хьабоагӀа из боахам, дикка пайда чукхухь.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш, парте райкомо кхы а чӀоагӀагӀа терко ю боахама доал дара, руакъа лорадара, цун кхомбара, къахьегама овсарле лакхъяра тӀехьа къахьегамхоша лоаттаеча яхьа дикагӀа йола методаш юкъейоалаяра.

Экономика, хозрасчета тайп-тайпарча элементий дешаш хьахьокх гойтара агитацеца а пен газеташ тӀа а. Уж дешаш дувц моттигерча радиоузле гӀолла а агитатораша а.

Укх шера хьалхарча квартале яьча яхва итогех хьайбай продукташ яхареи кийчъяреи планаш тӀехкхоачашъярах Грозненски района КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкомеи республика министрий Советеи карара кара тела Ше байрахк еннай.

Соахка цу хана енначул укх шера районо паччахьалкхенга 60 процент е абсолютни цифраща аьлча 14399 центнер дукхагӀа шура ехкай. Дикка тӀеххоачашъяьй дулх дакхкареи фуаш гулдареи планаш.

Ший мел йола торонаш оарцагӀа а яьха, балха тӀехь доаха толамаш кхы мел а ца долийташ, КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра юкъе района къахьегамхоша дизза шоашкара доагӀа дакъа лоапаргдолаш юртбоахамы болхлошта юкъе хӀанз чӀоагӀа организаторски кхетамеи болх бу районни партийни организаце.

А. КУИМОВ,
КПСС Грозненски райкома инструктор.

КОМСОМОЛЬЦАШИ КАГИРХОЙИ ХЬАЛХАРЧА МУГІАРЕ

Вай мохка химически промышленность дегІайоалаяра лоархІаме ярех цхьа район я Нохч-ГІалгІайчен мехкдаьтта район. Укх тІеххьарча шерашка дикка совдаьннад вай республике хьадоаккха мехкдаьтта. ДІахо йоа-ча хана мехкдаьтта доаккхилга кхы а дегІадоаладара йоккхий перспективаш я. Вай республикерча комсомольцашеи кагирхошеи хьинаре къахьег мехкдаьттеи цун продукташи кхояра. 1957-ча шера мехкдаьттаи химическии промышленноста продукташ кхояра яьржача яхье инициатораш а хинна дІаьттар Нохч-ГІалгІайчен комсомольцаши кагирхойи. Цу хана денз хьа кходаь мехкдаьтта эзараш тоннаш я.

Вай республикерча мехкдаьттахошца цхьана дизза дакъа лоац «Сунжанефта» НПУ коллективо халкъа боахам дегІабоалабеча; цо къахьегама дика толамаш даьхар дІадахача шера: план тІеххкоачашйир. Укх шера биъ бетта план а ханал хьалха кхоачашъяьй цо. Сунженски мехкдаьттахоша шера плн тІеххкоачаш а еш, пачхахьалкхенна баь пайда 56 эзар сом да.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинар кхо ца деш, хьалхарча мугІарашка а латташ къахьийгад комсомольцашеи кагирхошеи. Коммунистически къахьегама ударникаш яха сийлен цІи яккхара къахьегаш ба царех дукхагІбараш. ХІанзлехьа дукххачарна из сийлен цІи еннай. «Сунжанефта» НПУ цхьоалагІча промысла лелаю коммунистически къахьегама сийлен цІи. Дика къахьегама толамаш дахарах соахка йиълагІча квартале сунженски мехкдаьттахой коллектив республикански Сийлен Доска тІа йихьар.

Комсомольски организацеша дика къахьег технически прогресс бахьан долаш а. «Сунжанефта» НПУ ВЛКСМ комитета инициативах технически дешара гІулакх дика вІаштІехьдаьккха цига, къонача болхлоша Іомаю шоллагІйола балха говзал, лакхъю шоай говзал, дукха ба институташка, техникумашка дешаш. Комсомольций инициативах дукха ха йоацаш хьайийлар вахтови школа.

Комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе дукха рационализатораши изобретателаши ба. Цар доккха мовкъостал даьд мехкдаьттеи цун продукташи кхояра. Къаьстта дика къахьегаш ба цхьоалагІча промысла комсомольцаш. ДІадахача шера цар кийчъяьй 24 рационализаторски предложени, цо эзараш сомаш пайда баьб. Скваженай задвижкай сальникашка гІолла Іоухаш дукха мехкдаьтта довра. Комсомольцаша еннача рационализаторски предложенеех балха юкъера дІадаьккхар из кхоачамбоацар.

ДикагІйолча рационализаторех лоархІаш ба нн. Панченко, Петрученко, кхыбараш.

Мехкдаьтта продукташ кІезигагІа йойтара дика къахьег «Комсомольски прожектористаша». Дика болх беш я «Сунжанефта» НПУ «Комсомольски прожектор». Цо соахка 7 рейд йир, гуча а даьха балха юкъера дІадаьхар дукха кхоачамбоацараш.

Цхьаццадола кхочамбоацараш а за управлене комсомольски организацей балха юкъе. Комитетий секретараштa хац масса комсомолец ва коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи лелаеш. Лакха опыт йолча болхлошца цхьаккха вІашагІкхетар хиннадац. Е йоагІа йоакхо яц комсомольций балха говзал лакхъяра.

«Сунжанефта» НПУ «Комсомольски прожектора» балха юкъе дукха кхоачамбоацараш нийслу. КІезига ю рейдаш, шоай «прожектораш» яц. Комитете цхьаккха документ дац «КП» балхах лаьца. Комитетерча нийе саго шоашта тІадилла декхар дизза кхоачащдац. Укх шера цкъа рейд яьяц цар. Цудухьа дукхагІа хул йовш йола мехкдаьтта продукташ. Рационализаторашца а кІезига болх бу ВЛКСМ комитето. Комитете йоацаш я рационализатораштa эша темникаш, памяткаш. Мехкдаьтта управленешка во лел агитационно-массови болх а. Цига доацаш да комсомольски производственни лозунгаш-плакаташ. Комсомольски организацей шоай пенгазеташ дац.

Уж лакхе дийца кхоачамбоацараш дІадахара беррига низ тІабахийта къахьега декхарийла я цу управлене комсомольски комитет.

А. АХИЛЬГОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома инструктор.

Кердача сезона кийчлуш...

Сихбенна къахьега дезаш ба хІанз Нохч-ГІалгІайчен консерваш ераш. Сомаши баьца даараши чакхдахара дика а ший ханнахьа а кийчъе еза заводаш.

БІаьстанара хаоттама хьалаш дика хиннадеце а Грозненски консервни завода укх шера дика а шортта а консерваш арахеца сомаши баьца дааpаши хилийта декхараш тІайийцад «Грозненский», «Аргунский» яхача совхозий болхлоша. Грозненски консервни завода дукхагІа бедал лоаттаерех я уж совхозаш.

Укх тІеххьарча шерашка дикка даарий чам къестабе баьннаб советски нах. ХІанз консерваш арахецарашкара дикагІа шоашта чам хеташ йола консерваш дукхагІа арахецар дІадех городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхоша. Дукха эш хІанз фаршированни шибаз, помидорий соус, тийла йола баклажанаш, тийла нарсаш, мориновании помидораш. ДукхагІа арахеца еза компоташ. гІамгІайи помидорийк сокаш. Дика чам болаш я Грозненски консервни заводо арахецаш йола хьачий сок а, къаьстта моттигерча хьачех кийчъяьр а йолаш.

Дунен халкъашта юкъерча образецех кердагІа йола образецаш Грозненски консервни завода цІаккха луш яц. Белгалдаккха дезаш да тха консерваш доазол дехьарчарел вогІа ца хилар. ХІаьта, чам хилараи дегІа пайданагІа хилараи кхыча пачхахьалкхенашкарчарел дуккха дикагІа я советски стандарташа яххача тайпара арахецаш йола тха консерваш.

Арахецаш йола консерваш дикагІа хилийтара эггара хьалха де дезар производства процессашта механизаци яр да. ДукхагІдар хІанз механизаторех тийша да.

Цу даькъе укх шера фу де лаьрхІад Грозненски консервни заводе? ХІанз заводе сихдаьд ремонт яра балхаш. Ремонтий балхаш деш я сомий цех а. Хьалха хьаяьнна баьца комараши гуржий боалаши чакхбаха болабарца хІара шера сезонни болх массанел хьалхагІа дІаболабу цу цехо. Сезона кийчлуш я консервнии томатнии цехаш а. Бахача наха дІаехаш а завода шийна рентабельнегІа а йола помидорий сокаш дукхагІа арахецаргья укх шера.

Болх бе йолаялийта лаьрхІад заводе хьаяь массаза болх беш хургйола пастеризатор. Болхлой дикка кІезиг а беш из продукци арахецилга 1,5-зза дегІадоаладергда из болх бе йолаялийтаро.

Хьалха сомийи консервайи цехе кулгашца юлар банкаш. ХІанз завода рационализатораша кийчъяьй пхьегІаш юлача машина опытни образец. Дика чакхбаьннаб цунна баь тохкам.

Уж тайпа ши машин кийчъе лерхІ укх сезонах. Сменах ткъаьннега кхаччалца болхло мукъавоалийтаргва цхьан машино. Керда перекидной транспортер оттаеш я консервни цехе. Духхьала ах литр чуйода банкаш мара дІателацар хьалха цига латташ хиннача транспортераша. ХІанз оттаеш латтачо консерваш еча ерригача линешка дІатергья ерригача размерах йола стеклотараш. Сомийи помидорийи цехашка деш да иштта кхыдола балхаш а. Масала, укх шера совбаккха лерхІ томат-пасташ еча автоматически лине низ. ХІанз лерхІачул дукха а дукхагІа помидораш чакхъяха йиш хургья цу лине тІа.

Сезона завод кийчъеча дика къахьегаш ба слесараш, М. Я. Назаренко, Ф. И. Кузнецова, А. Куфтарев, токарь нов. Смуткин, сварщикаш В. Ботвинкин, И. Алероев, дуккха кхыбараш.

Укх сезонага механизатораша, гІишлонхоша завод ший ханнахьа кийчъергья аьнна тешшаме ала йиш йолаш да.

В. ОКОЛЕЛОВ,
консервни завода керттера инженер.

Къонача механизаторий яхь

Района къахьегамхой социалистически декхараш кхоачашдара доккха дакъа лоац Грозненски района комсомольцашеи кагирхошеи. ДІадахача шера геттара дика къаьийгар дуккхача къонача механизатораша, кхашкарча къахьегамхоша, хьайбаш леладераша. Къаьстта дика къахьийгар къонача механизаторий Радуев Зияйи Эльмурзаев ІабдулХьамидеи звеноша. Районе эггара боккхагІа хьувкъам чубера цар.

Соахка во къахьеганзар кхыча механизированни звеной членаша а. Ялатий боккха хьувкъам чуэцара укх шера а дика къахьега лаьрхІад комсомольско-кагирхой механизированни звеной членаша, хІаьта тха 47 я цу тайпара звено. Цу гІулакха гурра хье а денз лард йолла болабелар уж. Гуйрани Іайи хадданза кхашка шира кхо дІакхихьар, лаьтта тоадир къонача механизатораша. Лаьтта кхоачам хилпал органически удобренеш ехкай царех дукхагІа . бараша. Масала, гектара тІа 20—24 центнер ширдаьнна кхо а дуллаш лаьтта дика кийчдаьд Грозненски шурий совхоза Радуев Зияс, Бирбинова Михаила, Тарановский Владимира кулгалдеча механизированни звеноша. Шоаш кхашка удобренеш йохккашехь а техникана тІехьа тувса инвентарь бІаьстан - кхашкарча балхашта дика ремонт а яь кийчъяьй района къонача механизаторашa. ЧІоагІа сатесса тІехьажаш бар механизатораш дІайха денош дахкарга, кхашкара бІаьстан балхаш дІадоладара. ХІаьта хІанз йІовхал эттай. Лаьттанцара тІоадал дІакъовлача дизза дакъа доацаш хилар ерригa кагирхой бригадаш. Цудухьа, леладеча лаьтта 3—4 дийнахьа дика макхаш даьха баьлар цу бригадай къона механизатораш. ДІадахача шерашка санна укх шера а шерра социалистически яхье баьннаб уж. Доккхий социалистически декхараш тІа а ийца уж толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаргдолаш я къонача механизаторий звенош. Царех цхьаяраш ераш я: гектара тІара 250 центнер шекара свекла яккхара къовсам лоаттабергболаш я Радуев Зияй звено, Эльмурзаев ІабдулХьамида звенос хІара гектара тІара 40 центнер хьажкІаш чуэца лерхІ, хІаьта, Бирбинов Михаила звенос гектара тІара чуэца лаьрхІад 16 центнер гидуаргаш.

Укх деношка дІайийна яьннай хьалха дІаювш йола горох, муку, баьцаш, кхыйола культураш. Гидуаргаши шекара свеклаи дІае лаьтташ кийчдеш ба механизатораш.

ДІаихача шерашка санна укх шера а социалистически декхараш тІайийцад берригача къонача механизатораша: ялат дика дІаде, мугІараштa юкъе дика обработка е, ялат цІена чуэца. Цу яхье хьалхара моттиг хьан йоаккхаргья хІанз ала хала да, бакъда, укхаза из яккхара нн. Радуева, Эльмурзаева, Федосеева, Тарановске, кхы дуккха барий звеноша низ тІабахийта къахьегаш хилар гуш-м да.

А. ПЕНЬКОВ,
ВЛКСМ Грозненски райкома секретарь.

ЭРСИЙ ЛАЬТТАН СИЙ А ДОККХАЛ А

(ЭРСИЙ ЭГГАРА СИЙЛАХЬ-ВОККХАГІА ВОЛА КОМПОЗИТОР ПЕТР ИЛЬИЧ ЧАЙКОВСКИЙ ВАЬ 125 ШУ ДИЗАД)

Борис ЯРУСТОВСКИЙ

Профессора, искусствоведене доктора Чайковске цІи из дийна волча хана а тІехь дерригача дунеина йовзаш яр. Из шоашта бІаргавайна вовзаш а дукха везаш а бар Бармс, Дворжак, Григ, Сен-Санс. Ше Россе волаш цун хьалхара симфони Іомайир къонача Дебюссе. «Пиковая дама» доазол дехьара премьера чІоагІа дукха эзелар Прагерча наха. Чайковске произведенеи концертаца хьайийлар 1891 шера Нью-Йорке цІи хеза концертни Корнегихолл. Концерте дерижор хиннар Чайковский ше вар. Цу тайпара Франценеи Италенеи а вайнав Чайковский дукхаза а. Ший тайпара дола бахьанаш а этта Чайковске эггара а толашагІа дола ши концерт — Хьалхара фортепьяннии скрипичнии концерташ — эггара хьалха наьна лаьттана арахьа хилар: фортепьяннии концерта премьера хилар Бостоне, хІаьта скрипичнийчун — Вене.

ДІадахача бІаьшере Россе а доазол дехьа а эрсий музыка мастерех цхьаккха а вацар Чайковский санна чІоагІа вовзаш. Из ше дийна волча хана дар из! КІезига ба из тайпа ираза дакъа кхаьчараш. Иаччахьа Россе кІезига нийслуш хІама дар из. Интеллигенце йоккха йоацача группагара дІаиккхача, хьанна вовзар «Пиковая дама» автора хана ваьха гениальни композитор Мусоргский? ХІаьта «Евгений Онегина» мелодеш, из опера театрашка оттас а кхелехь, дукххаьхьа йоахаш яр, къаьстта Петербургерчеи Москверчеи студенташа. Издатель хиннача П. Юргенсона гІадвахе чехка арайоаккхар Чайковске хІара произведени. Цунна ховра шийна цох зе хургдоацилга.

Москвена юххерча йоккха йоацача городерча Клинерча Чайковске цІагІа — музее гулъяь я сийлахь-воккхача композитора дунен тІа даьннача сийн реликвеш — укхаза я Кембриджски университета доктора мантия. Дунен халкъашта юкъерча обществай дуккха дипломаш, иштта венокаш, альбомаш, адресаш.

Чайковске музыка иштта гІоръьнна йовзаш хиннай, Толстой «ТІоми машари» яхача романа тІа е Репина «Бурлакаш» яхача сурта тІа санна, цо ший хана баьхача наьха дагалаттараши уйлаши ювцаш хиннадаь. ЛадийгІача, цу наха кхетаеш, дега езаш хиннай из музыка. Вахара бола чулоацам керда, сага дага латтараши уйлаши шоай тайпара керда цун хиннадале а, дукххача хана денз дика бовзар а хиле дІаоттар цун музыкальни мотт. ЛадувгІача миллионаш болча наха гарга яр Чайковске музыкальни уйлан принцип ше а: эггара хьалха выразительни меледега гІолла сага дагалатта из е вож гучадаккха, дІакхачийта гІертилга. Оперни аре мотив яле а симфоне темаех цхьа тема яле а — Чайковске меледеш наха атта кхета а йора, йиц ца луш театральнии концертнии залашкара дІа а кхухьар.

Вахара из е вож явлени цун боламе, из дегІайоагІаш хиларца ший музыкальни произведенешка хьахьокха гІертилга Чайковске еча уйлай оамал яр. Ше творчески тоавеннача шерашка керда операши е симфонеши хьаеш, композитор эггара хьалха бІарчадар чулаца, драма а лине а керттера образаш уж дегІаяхкарца хоялийта гІийртав. Цупах вайна эггара дикагІа дувц цун эскизаша, цо кига леладаьча яздара книжкаша. Клинерча цІагІа — музее кІезига дац иштта дола яздара книжкаш. Дукххача листилгаш тІа темаех дола йоазош даьча белгалдаьккха да: «Тростянке бодача новкъа», е «31 мая Лакхача каша» — эскиз оттаь моттигаши хаи я из. Царех цхьаяраш тІа я хин тІоадалий Іатташ, уж да додача хих дехьа воалаш деттаденна цицхаш, ка эгаш даь йоазув,—воддашехьа а даь йоазув. «Мазена» яхача операна йола наброскаш еш цу тайпарча цхьан книжка хьакъе композитора найцийга яздаьд: «Се волавенна лелача хана аз бІарччача аьхки сайца леладаь са яздеш дола ІажагІа книжкилг хьалаха ала Степанага. Цу тІа я хІама ца эшшаш ерригa са опера, из сона чІоагІа эшаш да — из книжкилг ца хилча сийнай са опера».

«Пиковая дама» яхача операх йола набросках тІайолча яздеча книжкилга листилгаш тІа вайна корайоагІа дІаязъяь Германа хьалхарчеи тІехьарчеи ариоза тема, «Чародейка» эскизаш тІа — иштта корайоагІа Кума хьалхарчеи тІехьарчеи ариоза — опера керттера турпал йолча кхалсага темах даь йоазув. Опера язъе волалуш, автор массаза а ориентираш йолаш хиннав — керттера турпалаш дегІабахкара юххьанцареи юххереи этапаш. Кхыметтел сцене хулаш дар а фуд ца хов, Онегина доаха илли а хазалехьа, опера турпал хьалхареи тІеххьареи сцена тІа валара хетаьча контрастни оркестрови выступленеех а (хьалхараяр — кура гІулакх деш, шоллагІъяр цхьа чІоагІа дега Іаткъача хІамо дегІ тохадолийташ, сaготдеш) вайга воашта къахьега хьалхашка оттаде йиш хургья турпала ши куц юххьанца, из Татьянаца беша къамаьл деш волча ханеи опера чакхйоалаши. Доккхачун а зІамигачун а хьакъе боламца, хІама дегІадарца иштта холуш я Чайковске кхелла образ. Хургйолча аре е романса эскизаш белгалйоахаш, композитора дукхагІча даькъе дІаязъю цар керттера мелоди, «йистеялара» аьнна белгало тІайола вариант а укхаза хул, вешта аьлча юххера йистейоалаш ше дегІаяра лакхъеннача хана екаргья из.

Цулухьа мегад Чайковскена сийлахь-воккха симфонист а хинна дІаотта. Цун симфонеш, къаьстта тІеххьара кхоъ — 4, 5, 6 яр, симфонически увертюраш — фонтазеш (Шекспира «Ромеои Джульеттеи» яхача трагедех, «Франческа да Римини», «Пиковая дама» яха опера, кхы цхьайола произведенеш) XIX бІаьшерен дунен симфонизма историе керда а белгалъяьнна дика а оагІонаш я. Ший исторически этапе XVIII бІаьшерен тІехьарча ах хана симфонизм дегІаахара йІаьхача хана Бетховена творчески дегІайоалаеш санна, Чайковскске творчествах а пул тІехьагІа бІаь шу даьлча дунен симфонизма ший тайпара йола творчески фокус хилар.

Бетховени Чайковскийи сийлахь-боккхий симфонисташ а хинна дІаотта могаргдолаш хиннаб, хІана аьлча, тамашийна чІоагІа сакхувш общественни «сейсмографаш» хиннаб уж. Общества тайп-тайпара болча дуккхача нахах йола сийлахь-йоккхий философски повесташ я цар произведенеш. Цо а вокхо а — шоай вахара тайп-тайпарча ханашка — шоай произведенешка хьахьекхад типични долча дагалаттарий тайп-тайпара оагІонаш. Бетховена яраш яр Франце сийлахь - доккхий революционни боламаш хиннача заманца ювзаенна турпала уйлаш — дагалаттараш, Чайковске — общество дегІа ца йоагІаш хинна, 80—90 шерашкарча эрсий интеллигенце ехаш кегаенней уйлаш хинна гІайгІане зама. Духхьала царца ювзаенна я тІеххьарча кхаь симфоне трагедийни концепцеш, цудухьа еза я цунна «Пиковая дама» турпала Германа а «Щелкунчик» яхача балета халача уйлай а облик.

Иштта йола уйлаш гарга хилар, бакъдар аьлча, Чайковске ший дегІа оамалца, цун ший вахара событешца дувзаденна а да. Из ваьв йоккха йоацача Воткинск яхача городе 1840 шера 7 мае. Цига цун да казенни завода начальник хиннав. ЧІоаггІа хІама Іаткъаш кІаьнк хиннав из. ЗІаммига бер долаш нервни припадкаш хиннай цунна. Из хилар цунна Правоведене училище деша дІавала Петербурге воалаваьча хана наьнах къасташ. Цхьабакъда юрист-м хилазар цох: бера хана денза езаш хинна музыка котъьялар. 1865 шера Чайковске йистейоакхх Петербургски консерватори Антон Рубинштейна классах, 1866 шера денз цхьайтта шера Московски консерваторе хьехаш хиннав из. Дукххача шерашка, къаьстта ший вахара хьалхарча ах хана, дукххадар доацаш ваьхав из. Цун вахаре кІезига лоархІам болаш хилазар меценатка Надежда Филареговна фон — Мекк, йоккха йоаца субсиди тийннай цо Чайковскена...

80 шерашка лоархІаш а сий деш а ва из. Чайковске дукха го боакках Россе а доазол дехьа а, ший произведенеш кхоачашъеча хьалхле лелаю цо. 1885 шера эрсий музыкальни общества директорех директоралла хорж из.

Ший вахара тІеххьарча шерашка Москвана гаьна доацаш, Клин яхача йоккха йоацача городе вах Чайковский. Из вужаш-гІотташ хиннача цІагІа хІанз а тІехьа кора духьала латташ да доккха доаца дахчан кІай истолг. КорагІа чухьежаш да йоккхача къоахка шера гІа. Кховзткъеи итт шу хьалха санна, истолга тІа улл рукопись — тІеххьарча сочинене — ялхлагІча симфоне партитура я из. 7 октябре Клин а йита 16 октябре Петербурге ший «гІургІажий иллена» дирижерал деш ва Чайковский. 20 октябре Александринский театре спектакле хиннав из, пул тІехьагІа диъ ди даьлча доккха зулам хул — ца хьожаш хи пела мол цо, цу чу хиннай холера бациллаш, цар хоададир композитора вахар.

* * *

Чайковске йоккха духовни ганз йитай вайна юхе. Ший творчески вахара 28 шера цо язъяьй итт опера, ворхІ симфони, Байрона «Манфред» яхачун сюжетах йола программни симфони, массехк симфонически поэма, кхо балет, кхоъ струнни квартет, бІаь гаргга романс, кхоъ фортепьянни концерт, скрипични концерт, кхыйола дукха произведенеш.

Иштал дукха творчески болх баьб цо гениальни саг хиларал совгІа, творчески къахьегама тамаше дисциплина йолаш хиларах. Из миччахьа вахе а хІара денна шоаш къаьсттача сахьаташка даиман болх беш хиннаб цо. Цун из оамал дика гойташ да цунга хьожаш хиннача слугас Назар Литрова дневника тІа Чайковский «Пиковая дама» яха опера еш волча хана даь йоазош. Режим чІоагІа оттаяь хиннай: Іуйрина хІама даар, болх, обед, йоккха йоаца прогулка, юха а болх, сайрийна хІама даар, тхьовсар. Ераш да Литрова даь цхьадола йоазош: «П. И. сахьат сецад, кхеравеннав из, ше йиллача ханал тІех наб яьй мотташ... 14 сахьат даьлча чувенав, чай да шийна аьннад, чІоагІа новкъа да цунна ше ах сахьата тІехьависа. Укх кхаь бетта цкъа е шозза мара тІехьависавацар из, ше тІехьависар болх йистебоалаш юхаметтаоттадир цо...»

Цу иштта чехка язъяьча бытовой штрихаша вайга гойт хана чІоагІа мах беш хиннача Іалаьмате йоккха культуреи къахьегама дисциплинеи йолаш хиннача мастера геттара дика образ. «Цхьаккха а хІаманца нийсде йиш йоаца беракат да сона къахьегам» оалаш хиннад «Пиковая дама» сийлахь-воккхача автора.

Ший ханарча хьалха латтача нахах саг хиннав Чайковский, тамаше хиннай цун эрудици. 1867 шера цхьан дийнахьа Московски консерваторе къонача профессора ший дневника тІа дІаяздаьд: Тургенева «КІур» яха керда роман йийшай (цу хана хиннача «Эрсий вестник» яхача журнала тІа хІаьтта араьккха — Б. Я.) Мали театре «Тартюф» яхача премьере хиннав, астрономе тІеххьара карагІдаьннарех профессора Бугаева йийшача лекцега ладийгІад». Цу йоазоша хьагойт культура массадолча доакъошца, Іилмаца чІоагІа безам болча сага куц.

* * *

Чайковске музыка цун Іаьхене хІанз хІара денна бІаьш йолча сценаш тІара, концертни эстрадаш тІара, театральни залашкара хьахоз. Из йовз кинотеатрашка, телевизорий экранашта хьалхашка. 1958 шера денз еш я Чайковске цІерах йола музыкантий — исполнителий конкур. Басталашха арабоаккхаргба хІанзалца ца хиннача тайпара боккха бола цун йоазой гуллам. Эрсий халкъа сийлахь-воккхача виІий музыка бокъонца дола вай сий, низ, доккхал хинна дІаьттад.

АПН.

ШОРТТА ХУРГДА БАЬЦА ДААРАШ

Шерра - шера кІезига дувра баьца дааpаш Шелковской района «ЩІе ахархо» яхача колхозе. Цудухьа кІезига совдоалар уж доха, царех хайра пайда эцацар. ХІаьта уж леладара дукха йоакхо яцар.

Хьалхxе уйла а яь, баьца дааpаш дикагІа мичахьа хургда а хьежа белгалдаккхацар уж дІадуврглола кха. Геттара дукха хий дехка дезаш культураш я баьца дааpаш. Бокъда, йоаггІача тайпара терко еш хиннаяц цу гІулакха. Иштта тесса леладаьд баьца дааpаш дІадув кхаш хьаьндел-га.

Баьца даарий хІара гектарах махулла дукхагІа пайда эцаргбола хьалаш вІаштІехьдаьхад укх шера. Соахка гурахье белгалдир баьца дааpаш дІадувргдола бІаь гектар хула керда кха. ВІалла ха ца йоаеш болабелар колхозе баьца дааpаш хьувкъадара лард йолла. Кхай тІа хийцца хий тІагІоргдолаш сангараш яьхар. Лаьтта дика хьаьндир. Цу гІулакха къаьстта терко йир Иващенко кулгалдеча бригада членаша.

— ХІара гектара шишша центнер а кхоачийташ баьца дааpашта кхы а минеральни удобренеш тохаргья оаха, — йоах бригадира нов. Иващенко. ХІаьта эш-эшача хана дехкаргда хий а. Цо торо хулийтаргья баьца дааpаш хьувкъаде.

Шийтта гектара тІа кабуца рассада дІаегІай бригадо, хІанз дІайогІаш латт помидораш. Іан замалахьа бригада парникашка дІа а йийна хьалкхеяьй уж. Из болх тешшаме чакхбаьккхар опыт йолаш болча Кириллина Лидияс кулгалдеча звеной членаша Хакимова Раисас, Макирко Екатеринас, Большакова Надеждас, кхычар. Геттара дукха къахьега дийзар цар дика рассадаш хьалкхееш.

ХІаьта хІанзчул тІехьагІа цар гІулакх дарга хьежжа дика хьахургда баьца дааpаш, кхоачашде йиш хургья хІара гектара тІара 110—120 центнер нарсаш, помидораш, кабуц, 100 центнер коартолаш, кхыраш а чуя аьнна тІайийца социалистически декхараш.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкорр.

Къахьегама совгІат

ЦхьоалагІча майна кердача къахьегама толамашца накъа ера «Грознефта» объединене тампонажни контора креплене цеха коллектив. Центральни ремонтно-механически завода болхлоша дІадоладаь дика гІулакх хьал а лаьца апрель бетта план кхоачашъяьй цо.

Массадолча хьокхамех йола бетта план 27 апрель хьатІакхачале кхоачашйир.

Планага диллача 125,5 процент тампонажни маркхал баьб. ГІомара 128,1 процент переработка яьй. Цементахи гІомарахи беча маркхала яь анализаш 100 процент я.

Дика къахьегарца белгалбаьннаб оператор Н. С. Колонцов, слесарь Ф. Исмехамбетов, гІум йокъаеш йола М. Е. Горшнева, хІаьта иштта лабораторера болхло оператор В. Сони, лаборантка Н. В. Павлова, кхыбараш.

Дика болх барах тха цеха болхлошта Р. В. Тараринаи Н. В. Павловаи Сийлен грамоташи ахчан премеши еннай.

Ший къахьегама толамаш сов а доахаш коммунистически къахьегама цеха цІи яккхара къовсам лоаттабу тха коллективо.

Э. КОГАН,
креплени цеха воккхагІвола инженер.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ СЕМИНАР

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш наха юкъе шерагІа йоаржаеш, дІайовзийташ юрта боахам айбара къахьегамхой болх дикагІа миштa вІаштІехьбаккха беза яхача дешашта хетаяьр укх деношка хинна республика колхозийи совхозийи юххьанцарча парторганизацей секретарийи агитколлективай кулгалхойи семинар.

«КПСС ЦК мартовски Пленума итогаши вай декхараши» яха доклад йир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара нов. Абубакарова. «Юртбоахама продукташ дукхагІа яхара КПСС ЦК мартовски Пленумо де лаьрхІараш» — иштта доклад йир ЦК пропагандистски группа члена, юртбоахама Іилмай доктора нов. Никонова.

Семинаре «КПСС ЦК мартовски Пленума решенеши хьайбай продуктивность лакхъяра декхараши» аьнна доклад йир ЦК пропгруппа члена, ветеринарни Іилмай доктора нов. Даниловске. Дунен халкъашта юкъерча положенех лекци йийшар КПСС ЦК лектора нов. Минакова.

Гойтара а устни а агитаци миштa вІаштІехьаьккхай яхача деша хетаяь хиннача Ерригсоюзни совещане балхах дийцар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместителa нов. Лица.

Семинаре массово - политически балха опыт дІа-хьа йовзийтар. Шоай коллективе КПСС ЦК мартовски Пленума решенешта пропаганда миштa ю дийцар семинаре Наурски района Ленина цІерахча колхоза парткома секретара нов. Катеровича, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза парторганизаце секретара нов. Бущева, Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза агитколлектива кулгалхочо нов. Эльмурзаева, «Гудермесский» совхоза парткома секретара нов. Мунаева, Грозненски района дулха - шурий совхоза парткома секретара нов. Власова, иштта кхы дуккхачар а.

Къамаьл даьча, КПСС ЦК пропгруппа члена, парте Центральни Комитета инструктора нов. Тарасова семинаре гулбеннараштa хьалхашка КПСС ЦК мартовски Пленума решенешта пропаганда яра декхараш оттадир.

Семинаре балхаца дакъа лаьцар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара нов. Бокова.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Сигала бессарча артерей дог

Іалама газ дарегІа, йоккха калорий йола, гигиенични доагор да. Иоагача цо городаш йІоахъю, промышленноста энерги лу. Котельнешка из кхаьчача дІаяьлар цар турбаш тІа лаьтта кІуран Іаьржа морхаш. Цхьабакъда атта дац лаьттан кІалха из йоаллача тІакхача. Цул аттагІа дац скважинашкара поселкашкеи промышленни центрашкеи трубопроводаш яхка а. ХІанз СССР-ера духхьала магистральни трубопроводаш 30 эзар километр совгІа я.

Цхьабакъда, цу болата пхаьнаша пайда лургбац ше къаьст-къаьстача моттигашка компрессорни станцешца оттайой. Скважинана гаьнагІа ме йоал трубопровода чура давлени йож. хІаьта кІезига давлени йола магистраль экономически пайдане яц.

Станцешка оттаьча нагнетателаша газ «тоІа а йий», трубопровода вокх перегоне йохийт. Иштта йола нагнетатель электрически а газотурбинни а привод йолаш хила йиш я. Цхьабакъда, хІанз газотурбинни яр толашагІа я. Из автономни я, тІаккха цунна моллагІча а районе болх булургба. ХІаьта из чІоагІа лоархІаме да электроэнерги кхоачамхилал йоацача е из вІалла йоацача. Турбино болх бу трубопровода чугІолла йоагІача газаца.

1963 шера 2000 километр гаргга йолча Бухара—Урал яхача газопровода тІа яьхкар газ дІаухийташ йола керда агрегаташ. Из яр «ГТ—700—5» яха газовой турбина, нагнетатель а йолаш. Газа юххьанцара температура 700 градус йолча 4250 киловатт лакхъю цо мощность. Нагнетатела балха овсарле сахьата массехк бІаь эзар кубометр газ я. Выходной параметрех — дозалеи габаритехи — вай ханарча газотурбостроене дикагІа йолча образеций боараме латт установка, цун пайдане хилара коэффициент 25 процент да.

Ленинградерча Невски машиностроительни заводе хьаяьй из агрегат. Цу коллективо ший вахар мехка газовой промышленностаца дийзад 1958 шера привода тайп-тайпара системаш йола нагнетателаш газовой индустрена тела из йолаелча. ХІанз ленинградцаша ерригa шоай опыт а шоашта ховр а дІаденнад газ тетта керда агрегат хьаяра.

Ленинградций установкаша йиш хилийтар турба чу гІолла дІаяха йиш мел йола газ дІаяхийта. Низ болча дего санна, сигала бое болча доагора магистралей артерешка пульс нийса лоаттаю ленинградски машинаша.

Ленина цІи лелаеча завода виках лий цІераш я техника хьакъе 1965 шера Ленински преме лауреаташтa юкъе. Магистральни газопроводий компрессорни станцешта эша 280—12 яха нагнетатель йолча «ГТ—700—5» яхача газотурбинни агрегата конструкци оттаярах, из серийни арахеца Іомаярах, халкъа боахама юкъейоалаярах премеш еннай завода директора Виктор Андреева, инженераштa Леонид Кузнецова, Вольдемар Руса, Геннадий Богорадовскена, Арнольд Крииснена, Александр Бурдина, Василий Шурупова, сборщика Николай Дубинина.

Дмитрий САСОРОВ,
АПН корреспондент.

ПОЭТА ЯНДИЕВА ТВОРЧЕСТВАХ МОСКВЕ ХИННА КЪАМАЬЛ

Поэта творчески дегIавар кхетадеш хул цун поэзи дукхагIа йовзаш ме хул, хIаьта из дукхагIа йовз дуккха а яхаш хилча. Цхьан дениа, цхьан шера яхаргья аьнна язъьяц поэта Яндиева стихаш, цар вахарцара шоай моттиг йизза дIалаьцай. Дукха шераш да поэта цIи а цун боккхача лоархIамера поэтически творчество а Нохч-ГIалгIай республикал арахьа йовзаш йола. Цудухьа цхьанне а тамаш елга дацар укх шера 21-ча апреле Российски Федераце писателий Союзо Москве Яндиева творчество ювца оттайича.

Цу дийнахьа дуккха писателаш гулбеннабар РСФСР писателий Союзе — укхаза бар Союза Правлене секретараш Людмила Татьяничева, Франц Таурин, Москвера писателаш а поэташ а Семен Липкин, Арсений Тарковский, Михаил Львов, Алексей Марков, Александр Гатов, Иван Бауков, Николай Асанов, Ирина Озерова, Нохч-ГIалгIайчен писателаш Бахьаудин Зязиков, Саид Чахкиев, Ахьмад Боков, Московский газетий а журналий а болхлой, иштта кхы дуккха а.

Керттердар нах дукха хилар дацар, керттердар — Яндиева Жамалдина творчествах хинна къамаьл, цун боагтIаш бола мах бар.

Сенца эргаш я Яндиев Жамалдина стихаш кхыча поэтий стихаел, малагIа моттиг дIалоац цар ерригача Российски Федераце поазена юкъе, хIанай уж боккха лоархIам болаш— из дар къамаьл даьраша массане а белгалдоахаш хиннар.

Яндиева творчество ший формаца, колоритаца къаман творчество я, йоахар цар, бакъда ший чулоацамца а яздара говзалца а советски, дерригача адамий творчество я из.

СеннагIчох лаьца поэто яздойя а— ше ваьча лоамех, Сийлахь-воккхача Ленинах, тIема духьала, безамах, берах — цун стихаш дегашка ювш дешаш болчарна, цар чулоацам кIоарга ба, философски маIан долаш ба.

РСФСР писателий Правлене секретара Ф. Таурина лоаццача къамаьлаца дIайолайир поэта Яндиева творчество ювца. Цул тIехьагIа къамаьл даьча писатела Б. Зязикова белгалдаьккхар нохчий а гIалгIай а литератураш дегIадаьхкара наькъаш, цо дийцар Яндиев литературе варах а цун творчески наькъах а лаьца.

— Поэта творчествацa нийслу лоамара лув кхера зовне хиларах йола образаш,—йоахар Зязикова. — Поэта дукха деза ший лоамаш, цар символически сурташ. Иштта зовнерча оазаца ткъаь итт шу хьалха гIалгIай поэзена юкъе вера Яндиев Жамалдин. Из поэзеца болх бе волавеннача хьалхарча деношка денз ший тайпара ек цун поэтически оаз, из тара яц кхыча поэтий оазашта. Дош лоацеи кIоаргача чулоацамцеи аларца белгала я Яндиева поэзи.

Хьалха, дIадахача шерашка дувцаш хулар, яхаш, белгалдаьккхар укхаза, гIалгIай мотт къе ба, дешай лоаттам кIезига ба, цудухьа цу меттала кIоарга а хоза а поэтически образаш кхоллалургъяц. Бакъда, ше язде волавелча денз Яндиева хьахьекхар из харц теори хилар. Из де атта дацар, доккха хьинар эшар цу гIулакха, наб ца еш дукха бийсаш йоае езар. Бакъда поэт юхатоханзар цхьанна халоно, из тешаш вар ший низах. Цудухьа доагтIаш дола совгIат хиннад цунна хIанз: цун стихаш халкъа стихаш хинна дIаэттай, уж йовза а йовз, еза а ез городашка, юрташка, лоамашка.

Лакхара мах бир поэта творчества къамаьлаш даьча С. Липкина, И. Баукова, А. Гатова, А. Тарковске, А. Маркова, М. Львова, иштта кхы дуккханеша.

— Яндиева творчествах дола къамаьл хила деза дуккха шераш дар,— йоахар гIорваьнна вола поэт а переводчик а волча Семен Липкина. — Вайна ховш да из воккха поэт волга. Бакъда, геттара кIезига гIулакх даьд из Россе дIавовзийтара, ерригача Союзе дIавовзийтара. ХIанад Яндиев санна вола воккха поэт ерригача Союзе воаггIача тайпара ца вовзаш хилар? Цун къаман трагедеца дувзаденна а хила мег из, бакъда цул тIехьа дуккха зама яьннай. Керттердар да талант йолча поэта книжкаш Московски издательствашка арахецара кIезига йоахко еш хилар.

— Сона дуккхача хана денз ховш да, — йоахар С. Липкина дIахо а, — Жамалдин Яндиев, Расул Гамзатов а Кулиев Кайсын а санна дика а ший тайпара а поэт хилар.

Къамаьл даьраша дийцар Яндиева стихаш эрсий меттала перевод е хала хилар. Цун образаш ший тайпара я, поэзецара уйлаш доккха философски маIан долаш я, цудухьа, йоахар цар, цун стихашта перевод ечоа довза деза цун къама гIулакхаш, оамалаш, цунна дукха деза лоамаш. ТIаккха кхыча меттала дIайовзийта тарлу поэта ший наьна меттала хьахкелла йола поэтически образаш.

Дуккхача шерашка Яндиевца творчески доттагIал да Московски поэтий Арсений Тарковске, Александр Гатова, Николай Асанова. Цар эрсий меттала переводаш яьй Яндиева дуккхача стихашта. Цар дийцар цун стихашта переводаш еш шоаш баьча балхах а, дIахо де лерхIаш долчох а.

Яндиева поэзи гIалгIай меттала массанахьа йовзаш, езаш хиларах, цун мотт лакхара говзал йолаш а, образаш дика кхетаеш а хиларах лаьца дийцар шоаш даьча къамаьлашца гIалгIай писателаша Боков Ахьмада, Чахкиев СаIида.

— Нохч - ГIалгIай республике цхьаккха моттиг яц Жамалдин ца вовзаш, — йоахар цар. — Из хадданза адамашта юкъе ва, цунна адамаш а санна из веза адамашта. Из массаза юрташка хул, цо адамашкара Iоамаду кIоарга дешаш, хадданза ший творчествана пайда хьаэц халкъа фольклорах, багахбувцамах.

Яндиева творчество ювцаш къамаьлаш дир московски аспиранташа Мальсагов Ахьмада, Верольский Юре.

РСФСР писателий Союзо сацадаьд Московски издательствашка Яндиева стихай однотомник арахеца а, цул совгIа стихай кхы пи сборник арахеца а. Цул совгIа поэта стихаш арахецаргья «Дружба народов» а, «Октябрь» а яхача журналаша, цун творчески портрет лургда «Литературная Россия» яхача еженедельника тIа.

Федераце писателий Союзо иштта решени яьй укх шера гурахьа Москве Нохч-ГIалгIай литература декада дIаяхьа аьнна.

ГIалгIай писателий группа — Яндиев Жамалдин, Боков Ахьмад, Чахкиев СаIид, укх мугIарий автор — хилар Московски предприятешка. Цар шоай произведенеш а йийшар, къамаьл а дир паччахьалкхен хьалхарча подшипникови завода а малолитражни автомобилий завода а цехашка. Белгалдаккха дезаш да, цу заводий коллективаша йоккхача дега йIовхалца вай писателий группа тIанийца хилар. Цар хаттараш дир вай республика экономиках, культурах лаьца, вай халкъа дIададахачох а, цун гаргарча перспективаех а планех а. Заводий болхлоша тхона довзийтар шоай къахьегама толамаш, дийцар шоай вахарах, балхах, болхлой коллективашта юкъерча доккхача доттагIалах.

Поэта Яндиев Жамалдина творчествах РСФСР писателий Союза къамаьл хиларца, цун поэтически книжкеца соцадарца, хIаьта иштта гурахьа Нохч-ГIалгIай литература декада Москве дIадахьа лархIарца боккхача лоархIамера гIулакх дIадоладьд. Цу гIулакхашца дувзаденна лоархIамера керда декхараш эттад республика писателашта хьалхашка: ший ханнахьа, цхьаккха ледарло йоацаш кийчо е а дIаяхьа а еза Москвера декада. Цу гIулакха эшаш йола торонаш йолаш я.

Гуш да нохчий а гIалгIай а литература лоархIамболлаш дегIадена хилар. Из хьахьекхар Яндиева творчествах лаьца Москве хиннача къамаьло, цун поэзе лакхара мах баро. Иштта хьа а кхеллай ара а хийцай литература масса а жанрай произведенеш, царех дуккха яраш переводаш яь я эрсий меттала а, иштта кхы дуккхача къамий меттишка а. Цул совгIа цхьацца йолча московски издательстваша а арахецаш я кхы йола произведенеш. Цо хьахьокх московски дешархошта хьалхашка Iояхка мегаргйолаш произведенеш вай литература йолаш хилар. ХIанз деррига а чакхдарга вай писателаша цу гIулакхий терко ярга хьежжа. Цудухьа балха юкъе цхьаккха ледарло хилийта мегаргьяц.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ,
писатель.

Дика вIаштIехьбаьккхаб ший болх «Красный молот» яхача завода литейни цеха «Литейщик» яхача пенгазета редакционни коллеге. ХIара бетта шозза арадоал хоза кийчдаь, чулоацам кIоарга болаш, форма тайп-тайпара йолаш материалаш тIайола газет. Айхха бувзам лоаттабу газето цехе болх беш болча нахаца.

Сурта тIа: редколлеге членаш В. Волови, М. Слепцовая, Н. Щербакови аргIанара номер кийчъеш ба.

И. Плиева сурт.

Бувзам автоматически ба

Грозненски химически комбинате телефон тоха езаш хиннача-м ховргда, шига телефон тоха мел хала дар. Цудухьа комбината связисташта хьалхашка декхар эттар: городацара телефонни бувзам автоматически бе, вешта аьлча, духхьал шин цифрана набор йича абонента комбинатерча сагаца телефонаца къамаьл де торо хургйолаш.

Цу гIулакха комбинате йоаца керда оборудовани эшар. Массанахьа заказ дича а оборудовани Iалашъе вIаштIехьдаланзар. Цул тIехьагIа ший низаца бе лерхIар комбинато из болх.

Эшаш йола дефицитни материалаш ца тоъал дукха халонаш нийсъенналe а, Семен Бережный керте латтача бригадо ха а хало а ца къовсаш болх бар бахьан вIаштIехьбаьлар городацара автоматически телефонни бувзам. Монтаж яь а яьнна приемни комиссе дика могаяь хьаийцай станци.

ХIанз городской телефона «94» номер хьа а къоастаяь, трубка чу зов деш хьахоззашехьа шийна еза комбината номер кхы тIа а хьакъоастае мара езац. ХьалхагIа абоненташта номераш телаш 4 телефонистка ягIар. Царна шера лу алапи 3360 сомага кхоачар. Изаал халкъа рузкъа кхо а даьд, хIаьта телефонисткаш комбинате кхы а чIоагIагIа эшача болх бергболаш мукъа а бовлийтаб.

И. ДРОНКИН,
Грозненски химкомбината бувзама начальник.

ТЕНИКИЙ ТЕАТР РАЙОНЕ

Укх деношка Ачхой-Мартана культура ЩагIа дуккха дешархойи пионерашн гулбеннабар. Дог гIоздаьнна да бераш, хIана аьлча уж болча тахан дукха беза хьаьший баьхкаб. Уж ба республикански теникий театра артисташ. Дешархошта цар оттайир Ю. Елисеева «Зене витамин» яха спектакль.

...Музыка хьахоз зале. Сатийна, гIар йоацаш дагIа бераш. Йолалу спектакль. Дешархой еррига уйла, безам сценагахьа ба. Теникаш а йоацаш дийна нах болаш санна хет царна спектакле довзарах.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

ТЕАТРОВЕДИЙ СОВЕЩАНИ

Укх деношка Грознерча Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театра зале Къилбаседа Кавказа театрий сезонни хьажара итогаш еш совещани хилар.

Гулбеннараштa юкъе ба Москвера баьхка Ерригроссийски театральни общества, Карачаево-Черкесски автономни областера, Черсий-Балкхарой АССР-а, Дагестанера викалаш а кхыбараш а.

Совещани хьаелл Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театра директора нов. А. Хамидова.

ЧIоагIа безам тIабодаш къамаьл дир РСФСР-а искусства заслуженни деятела режиссера — драматурга нов. А. Токарева. — Са вIаштIехьдаьннад Дагестана республикански театрий балхага хьажа. Цу массадолча театрашка цхьа кхоачамбоацар да — хIанз а во дегIайоагIа къаман драматурги. Иштта дола кхоачамбоацараш да Къилбаседа-Кавказа массадолча республикай театрашка а.

ДIахо къамаьл дир Ерригроссийски театральни общества критика нов. Л. Жукова. — Театраша баь болх тохкаш цар юкхьанцара декхараш довза деза, — йоах цо.—Со хилар Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театро оттаьча спектаклашка хьожаш. ЧIоагIа лоархIаме да цу театра коллективо ший къаман спектаклаш увттаелга. Хьаэцаргья вай С. Бадуева «ЦаьтIамат» яха пьеса. Дизза халкъал доаллача цу пьесо а цун коллективо а хьахьокх театра низ. Цхьабакъда, цу театра коллективо ерригача торонех пайда эцац. Дуккха дика спектаклаш увттае йиш я цун. Шеръе еза репертуар, театра сцена тIа увттае вIаштIехьдаргда цIи хезача драматургий, къаьстта Шекспира пьесаш.

Теша безам ба цу театра низ болча коллективо шийна хьалхашка оттадаь бехктокхаме декхараш сийлен ца кхоачашдергхиларах.

Ший къамаьл чакхдоаллаш нов. А. Жукова Нохч-ГIалгIай теникий театрах а аьлар. — Геттара дика да цу театре болх беш бола къаман группа хилар, — аьлар цо. — Боккхача лоархIамера гIулакх да театрай коллективаша шоайла бувзам лоаттабар. Цхьабакъда, из долаш дац Къилбаседа Кавказа театрашта юкъе. Цох лаьца дувц Ерригроссийски театральни общества критика нов. Кривицке.

— Вай ханарча заман театрай оформленех лаьца массехк дош арга аз, — аьлар Ерригроссийски театральни общества художника Зайцевас. — ХIанз а во латт театрашка художественни оформлени яра гIулакх. Цхьабакъда, цхьанна театро говзал лакхъе Москве а кхычахьа а деша ахийтац художникаш.

Совещане къамаьлаш дир Карачаево—Черкесерча театра режиссера нов. Б. Товчукова, Дагестански АССР-а культура министра заместитела нов. Эпендиева, Нохч-ГIалгIай теникий театра директора нов. Х. Шаипова, Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театра керттерча режиссера нов. Харлипа, композитора Шахбулатова, кхыбараша. Цар, массане а дийцар тайп-тайпарча къаман спектаклаш эрсий меттала а яьха Къилбаседа Кавказа республикай театрашка увттае езалга, хIаьта уж пьесаш тIайолаш альманах е журнал арадаккха дезилга.

А. ЦИЦКИЕВА.

МИШТА ХУРГБА МАЙ

ХIанзара антициклон Советски Союза европейски территоре тIа ерригa стротосфера дIа а лаьца, 30 километр лакха урагIъяхай. ХьалхагIа, из ерригa шийла йолча хана, центральни областашка ша а беш шийла яр. Цул тIехьагIа фо дIоахлора, дийнахьа температура 15 градус йIоахлора.

Циклон тIакхаьчача Iаьржача форда тIа йоккха давлени хилар. Цо чIоагIа мух хьоабир, боккха дом а гIеттабеш. Краснодарски Ставропольски краяшка из бахьан хIама дика бIаргагацар.

МалагIа погода хургья мае?

Советски Союза европейски территоре центре бетта юкъера температура 12 градус йIовхал йолаш хургья нормах йоагIа йоачан а хулаш. Хьалхара пхи ди шийла хургда, бийсана ша беш шийла хила а мег. Цхьабакъда шоллагIча ах бетта йIоахлургья — 20 градус совгIа, ди а къувкъаш догIаш делхаргда.

Прибалтике шийлагIа хургья: бетта юкъера температура 10 градус гаргга йIайха, хьалхарча ах бетта дохх хургда, хIаьта бутт кхоачалуш ди а къувкъаш догIаш. Бутт болалуш Белоруссе а дохх оттаргда, мая шоллагIча ах бетта температура 24 градус йIоахлургья.

Ткъов а увш дола догIа а делхаш, бийсана кIеззига ша беш шелал а хулаш болалургба май къилбаседерча областашка. ШоллагIа декада кхоачалуш йIоахлургья — дийнахьа 15—20 градус.

Украине а Молдаве а, Крыма шаьрача аренашка а бетта юкъера температура нормах йоагIачоа гаргга хургья — 15 градус йIовхал, юкъ-юкъе доккхий доаца доагIаш хургда. Бакъда шоллагIча ах бетта температура 28 градусага кхоачаш лакхлургья. Крыма къулбехьен берда йистошкен Кавказа Iаьржача форда йистошкен юккъера температура — 17 градус гаргга. Мая шоллагIча ах бетта — 29 градус йIовхал. Бетта юххьен юххен ди къувкъаш догIаш хила тарлу.

Средни Азе бетта юкъера температура 29 градус гаргга йIовхал йолаш хургья, хIаьта цун лоаман районашка 13 градус гаргга, моргхаш йолаш погода хургья, чIоагIа догIа а делхаш, ди а къувкъаш ха оттаргья. Туркмене къулбехьа май бутт чакхбоалаш 40 градусага кхоачаш йIовхал оттаргья.

Казахстане, къулбехьен малхбузехьен, май бетта юккъера температура 20 градус гаргга хургья, хIаьта республика юхейнсача моттигашка температура цул лохагIа хургья. Массехказза шийла тIалгIеш чакхъяргья Казахстана къилбаседа, центральни, малхбузен районашка.

Александр СНИТКОВСКИЙ,
прогнозий института Iилма сотрудник.

(АПН).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

США. Мел гIадбахаб аьнна хет шоана, ворхI печать а тоIаь подвалашка улла дошув юха оза болабенна, Нью-Йоркерча Федеральни банка болхлой?

Хиннар фуд аьлча, американски ганза дошо запасаш яшаш латт. США финансай Министерства баьча хоамах, 1965 шера хьалхарча бетташка мехкара дIадаха дошув 825 миллион доллар да, хIаьта дIадахача шера — 125 миллион доллар.

ЧТК—ТАСС сурт.

ЦА ДУВЦАШ IЕЛАЦ

Къулбехьен Вьетнама Куанг-Нгай яхача городе болх беш волча лора Дэвид Кинза письмо арадаьккхад «Прогрессив» яхача американски журнала тIа. Къаьстта аьлча ер дувц цу тIа.

«Ялх бутт совгIа ха я Куанг-Нгайерча городской больнице лор волаш болх бу, сайна дайнар ца дувцаш дита кхы низ бац са».

МоллагIча сага вахаре санна, хIара лора вахаре а нийслу адамаша озача балийна из ший ма даггара духьалъотта везаш йола ха. ХIаьта са мехко хIанз къизали сага карагIдала мегаргдоаца хIамаши гойт шийгара.

Туберкулез, цIий кIезига хилар, кхыдола лазар кхийттача нахах дуккхагIа нийслу тхо долча больнице хIанз тIем тIа лозабаь нах. Дукха ха йоаццаш тхо долча йоалайир че а лоацаш герз кхийтта берах йола кхалсаг; йоккхий топаш йийтача хана чов яь дийтта шу даьнна кIаьнк Вьетконгах я аьнна, бехке яь электрически токаца Iазап даь шоазткъеи итт шу даьнна кхалсаг, и. кх. Цар бехк бар тIом болалуча юххье Вьетконга эскар (буржуазни кепа йоазоно ишта оал халкъ мукъадаккхара Къама фронта тIема отрядех) юкъе гIолла чакхадаьннача районашка баьха хилар.

Тха тIема советникаша Къулбехьен Вьетнама салташта Iомаю саг вера вай ханара говзал. Тха герзо новкъостал ду царна шоай вежарий боабара. Тха герза новкъосталца боабу цар вIалла гунаьа доаца нах, боагабу кхалнах, бераш.

Из бала качболлаш бола тIом дIабаккхара лаьрхIа йола переговораш йинза яргьяц. Нагахьа санна истори юха долалой, Къулбехьен-Малхбузен Азера США влияни кIезиглой, дIаяхача хана кхыча доазол дехьарча захватчикашта тIаьттача тайпара, тIаккха напалмах, вертолетех, кока-колех, твистах мара наха кхы дага доахаргдац вай.

— Аз письмо яздаьд, — йоах ше йистевоалаш Дэвид Кинза, — ше хулалургболча тайпара сийлахьдоккха гIулакхаш доахка мохк сай бар хилар деза американец се хиларах; ший пациенташ могаш-маьрша хилар деза лор, къаьстта йола идеалаш еза хета саг се хиларах тарра. Наивно яздаь хила а тарлу са письмо, бакъда дог цIена долча дуккхача наьха оазаш а бехке воацача цхьан сага тIара бала дIабоаккхе, тIаккха вай леладер зехьа доврдац.

(АПН).

Доазол дехьара

ООН-а Кхерамзлен Совете

НЬЮ-ЙОРК, 4 май. (ТАСС). Советски Союза инициативах США Доминикански Республика чурча гIулакхашта герзаца юкъегIортара хьакъехьарча дешага хьажа йолаеннай Кхерамзлен Совет. Кубай революционни правительства къаьсттача указанех ООН-ерча Кубай массазарча викало Фернандо Альварес Табиос дийхар пренешка дакъа лаца шийга Совет кхайкар.

Дискуссе дакъа лаца кубински делегат Совето вийха воалаваьчул тIехьагIа къамаьл де дош нийцар Н. Т. Федоренкос (СССР).

Советски Союза викало гучаяьхар американски гражданаш кIалхарбахар духьа лелаю «гуманни мисси» я яхаш бахьан а доахаш тIема интервенци къайлакхахьа безам болаш йола ВIашагIкхийттача Штатий уйлаш. ХIанз цхьане а цхьаккха шеко хила йиш йолаш дац, аьлар цо, деш дола къамаьл Доминикански Республика халкъа гоама йола, цIий мехкадеши йохкаеннеи йола режим кIалхарьаккха гIертара хьакъехьа хиларах. Советски делегато аьлар, цу хьакъехьа еш йолча официальни заявленеша шоаш а хьахьокх американски империализмо Доминикански Республика халкъа духьала доккха зулам даь хилар, дIамигача латиноамерикански мехка духьала гуччахьара агресси йолаяьи цун чурча гIулакхашта юкъегIерташи хилар.

СССР викало фактащца дIахьекхар, ВIашагIкхийттача Штаташа Доминикански Республике хьоаль интервенци ООН-а Устав чIоагIа толхадар хинна ца Iеш, иштта ВIашагIкхийтта Штаташ хIанз а шоай империалистически гIулакхаш чакхдахар духьа пайда эца гIерташ йолча американски пачхьалкхений Организаце Устав а телхадеш хилар.

Н. Т. Федоренкос белгалдаьккхар, хIанзарча интервенце лерхIар «Юнайтед фрут компани», «Алюминиум компани оф Америка», «Саут-Пуэрто-Рико шугар корпорейшн» яхача а Доминикански Республика йовхаш йоахкача кхыча а американски монополей хьашташ лорадеш латтаргйола халкъа духьалара диктаторски режим таккхалча лоаттае гIерташ хилар.

Цо аьлар, Доминикански Республикера американски герзашцарча низий интервенци машараи адамленеи духьаларча американски империализма дуккхача зуламех алхха керда цхьа дакъа хинна Iац. Цо хьахьокх США ший герзашцарча низех Латински Америка пачхьалкхенийчурча гIулакхашта харцахьарча оагIорахьара юкъегIертара шерра пайда эца йолаенна хилар.

Кхерамзлен Совет декхарийла я, аьлар цо, Доминикански Республика чурча гIулакхашта США герзаца юкъегIертар дунен халкъашта юкъера машар телхабелгеи ООН-а Уставах США-с тIанийцача декхарашца тардала йиш йоаца гIулакхаши уж хиларах тарра харцахьа лархIа. Кхерамзлен Совето США правительствагара хьадеха деза цар шоай бIунаш сов чехка Доминикански Республика территоре тIара арадоахилга. Цул тIехьагIа къамаьл даьча Эдлай Стивенсона (США) белам баьккхар Доминикански Республикерча тIема Хунтана духьаларча болама тIахьожам оттабе гIерташ я «коммунистий группа», аьнна хьакхайкадарца.

Цо хоам бир, тахан американски пачхьалкхений Организацега пачхьалкхенашта — ОАГ членашта шоай бIунаш Доминикански Республике дохийтилга тIадожадеш йола резолюци дIачуенна хиларах. США-с дIайолаь гуччахьара герзацара интервенци къайлаяхьара цунна «интернационализаци» яраи тIадерзадаь долa цу тайпара «гIулакхаш» Кхерамзлен Совето цхьаккха гIулакх чакх ца даккхарап «из регионални проблема дIахо яхьа» ОАГ-ена мукъа балараи дола бахьан цунах хетадалийта гIертар из циггача.

Кубай викало Фернандо Альварес Табиос аьлар, ВIашагIкхийттача Штаташа хIанз дахийта ший бIунаш социалистически революцена духьала а ца дохийташ, конституци юхаметтаоттадар духьа лелача болама духьала дахийтад. Цу факто Латински Америка деррига халкъашка дIахьекхар, аьлар цо, тахан Доминикански Республике хинна дола хIама кхоана малхбузен континентерча моллагIча кхыча мехка а хила тарлуш хилар.

Табиос аьлар, Чиле президента аьннача тайпара, Доминикански Республикера американски бIунаш сов чехка арадоахилга Латински Америка дерригача халкъашта ловр да. Цо Кхерамзлен Совет тIахьийхар Доминикански Республикера США герзацара интервенци хьадда харцахьа лоархIилгеи цу мехка территоре тIара американски бIунаш сов чехка арадахар хьадехилгеи.

Жоп луча хьисапе къамаьл даьча СССР викало Н. Т. Федоренкос а иштта белгалдаьккхар, агресси, дунен халкъашта юкъерча коммунизмана духьал даьккха гIулакх да яхаш, къайлаяхьа гIерташ США делегата дувцар цхьанна а тайпара кортa болаш къамаьл ца хилар.

Цо Кхерамзлен Совета члений уйла тIаззар Кубайи Советски Союзеи викалаша къамаьлаш деча хана цар хьалхашка оттадаьча цхьанна а хаттара США викало жоп денна ца хилара. Из-м кхетадеш а да, аьлар цо. Бакъ доацача гIулакха гадоаккхалургдац.

Кхерамзлен Совета вож заседани тахан делкъел тIехьагIа хул. Цига дIахо дувцаргда Доминикански Республикерча американски герзацарча интервенце хьакъехьара дош.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочийн» «Комсомольское племяи» газетий обзор. 7.20 — Хоамаши передачай программеи. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 — Радиои бувзамеи болхлой заявкех оттадаь концерт. 8.50 — «Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала). 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Ашараш. 16.15 — «Сийлахь-йоккха Котало яьккха ткъо шу дизарга» яха беседа (гIалгIай меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — Литературни передача. 17.00 — «Къонал» яха передача (нохчий меттала). 17.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.30 — Миллионаш барий Ленински университет — Москвера трансляци. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

У К В: 9.00 — «Илли доахаргда» яха радиокомпозици. 9.45 — «Советски поэзе мастераш — поэт Ручьев Борис» яха передача. 10.17 — Фортепьянаи оркестраи лаьрхIа Насидзе шоллагIа концерт. 10.44 — «Цирк денад» яха берашта йола радиопостановка. 11.15 — «Пушкина лирика» яха литературно - музыкальни концерт. 11.45 — Чондарган фортепьянаи лаьрхIа Ничаева соната. 19.00 — «Жуккарг» яха радионовелла. 19.32 — Нохч-ГIалгIай иллеши ашараши. 20.18 — «Альберт Херринг» яха сакъердаме опера. 22.47 — «Поэт декабрист Рилеев» яха передача.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.20 — Передачай программа. 18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — «Аланнеи сийленнеи юкъе» яха бакъдолчоа тIера хьаийца фильм. 19.25 «УнахцIено» яха телевизионни журнал. 20.05 — Вийса сатийна хийла шуп, бераш! 20.15 — П. И. Чайковский ваь 125 шу дизарга. «Зимние грезы» яха концерт. 21.00 — Телевизионни кердадараш. 21.10 —Передачай программа. 21.15 — Сийлахь-йоккха Котало яьккха ткъо шу дизарга. «Халача сахьата» яха художественни фильм.

Нохч-ГIалгIай АССР, Стари Сунжа яхача юрта, Ленина улицагIа, № 1 йолча цIагIа яхача гражданка **Кашникова** Анфиса Ивановнас суде деннад гражданин **Кашников** Алексей Яковлевичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда Нохч-ГIалгIай АССР Лаихехьарча суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15.
Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции, 7/84.

СФ05245. Заказ № 2705.